

qui in ipsius Legati, vel Oratoris obsequio, ac seruitio sint, cum omnes ipsum pariter comitari dicantur; Istaque posterior opinio maiores habet sequaces, magisque recepta videtur. G.

Verum & in hoc dignosci videtur aliquod æquivocū præsertim apud modernos, cum istius opinionis auctor, qui apud Iuristas antesignani nomen seu vocabulū fortiri solet H, percipiat exemptionem, à represalijs, ac etiam ab aliquibus vici-
12 galibus, & pedagijs, à quibus, cum sint indicta priuatis ciuibus, & incolis, congruit vt huiusmodi Legati, & Oratores, omnesq; eius comites & familiares exēpti sint, dum eorum accessus, vel mora respectiue, est occasionalis.

Siuè etiam quoad iurisdictionalia, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, vt pro delictis, quæ in propria patria, seu alibi
13 patrata sint, vel pro debitis alibi contractis, etiã in ipsa Vrbe, sed prius, & in alio tēpore, aliaue occasione, molestias pati tō debeant, de tempore quo, istam publicam functionem peragunt; Et sic per quādam speciem illius franchitiæ, vel immunitatis, quæ concedi solet accedentibus ad nundinas, aliaque publica emporia; Siuè illius exemptionis, quæ conceditur Episcopis, eorumque familiaribus, quando accedant ad visitandū limina Apostolorum vt eas recipere non valeant molestias, quas in ipsa Vrbe tanquam in communi patria, vel residentia Principis, ideoque in foro competenti, seclusa ista occasione, aliàs pati possent L; Istique sunt termini legales, qui Iuristis congruunt.

Manifestus autem eorum error est, se ingerere in illis terminis politicis, vel congruentiæ, cum quibus procedi debet,
14 vel solet quando agatur de Oratoribus supremorum Principum independentiū, eorumque familiarium, vel domesticorū; Quoniam in his, vel consuetudo, vel aliæ temporum contingentiæ totum faciunt, iuxta regulas prudentiales potius, quàm

legales, etiam respectu criminum, quæ in ipsa Vrbe patrantur, siuè debitorum, quæ ibidē contraherentur, et super quibus integer locus veritati relinquatur, nihil desuper firmando, minusq; proprium interponendo iudicium.

Illud autem in hoc proposito æris alieni, quod in ipsa Vrbe per Oratores, eorumque familiares contrahatur, cum mercatoribus, & alijs, ratione mercium, vel victualium, quæ pecunia credita data sint; Memoria dignum videtur, prudentissimi, magnique Pontificis Innocentij Decimi oraculum; Quod scilicet, aliquibus mercatoribus, alijsq; negotiantibus, ad ipsum recurrentibus pro administratione iustitiæ, & coactione cuiusdam Oratoris qui à Curia discedebat, saltem per sequestrum vel arrestum bonorum, eos interrogauit, an inuiti, & coacti, ea bona, & victualia, vel pecunias creditissent, ob aliquā scilicet potentiā, quæ cū eis adhibita esset, Vel potius, quod vtronei, etiam cum fauoribus & diligentijs, imò cum muneribus & corruptelis ministrorum, tanquam per speciem concursus ad beneficium id egissent; Quoniã primo casu, libenter iustitiam ministrari demandasset, cum sequestro bonorum, quinimò offerebat eius interpositionem apud eiusdem Oratoris Dominum, per eius Nuncium pro coactione; Quinimò quod in omnem euentum, nē sub eius regimine, ac publica fide elusi remanerent, ministris cameralibus, ex ipsius met Camerae ære, illorum satisfactionē demandasset; In altero autem casu, sibi ipsis imputarent, cum ita, ob spem magni lucri, quod huiusmodi mercatores, & negotiatores facere satagunt, dando merces, & victualia Oratoribus, alijsq; exteris Magnatibus & nobilibus qui ad Curiam accedunt, pecunia credita, quandam speciē contractus, super incerta alea inire videantur; Atque ita in huiusmodi recurrentibus sequutum fuit, id quod in Evangelio

gelio

G. Bald. in l. administrantes §. eorum ff. de excusat. tutor. Bonac. de famul. quest. 35. Bertachin. de gabell. par. 7. quest. 13. num. 35. Franch. March. dec. 425. Villadieg. de Legat. par. 3. quest. 5. n. 10.

H. Bald. ubi supra.

I. tit. de Regal. dist. 131. & 132.

L. tit. de iurisdic. dist. 89.

gelio legitur de accusatoribus adulteræ, ex Christi Domini oraculo, vt qui sine peccato essent, in eam lapides iniicerent. In reliquis autem, vt præmissum est, totū facere videntur principatum styli, qui etiam pro rerum, ac temporum circum-
16 stantijs, & oportunitatibus, varij esse solent, atque à prudentialibus potius, quàm à legalibus regulis normam recipiunt ideoque prorsus incongruum, est Iuristis de his agere.

De Curialibus causidicis, nempe; De Aduocatis, De Procuratoribus, vel causarum Patronis; De sollicitatoribus, & alijs causarum, vel negotiorum actoribus; Istaque occasione agitur de Collegijs Aduocatorum, & Procuratorum Consistorij; Et de Aduocatis fisci; Et pauperum; De Procuratore fisci; De Commissario Camerae; Et Procuratoribus pauperum.

Ac etiam de modo scribendi, vel consulendi, tam in facto, quàm in iure; Et de modo orandi, siuè informandi in voce.

I.

De Curialibus, eorumq; diuersis speciebus, à num. 1. ad 14

II.

De Aduocatis Consistorialibus, & non Consistorialibus, à num. 15. ad 68.

III.

De Aduocatis pauperum, & Camerae, & fisci, à num. 69. ad 96.

IV.

De Procuratoribus collegialibus, & non collegialibus, à num. 97. ad 117.

V.

De Fiscali Urbis, Commissario Camerae, &

procuratoribus pauperum, à num. 118. ad 126.

VI.

De Sollicitatoribus, & Agentibus, à num. 127. ad finem.

S V M M A R I V M

- 1 **S** Vb nomine Curialium qui veniant in generali significatione.
- 2 Et qui iuxta usum loquendi Curia.
- 3 De eodem, & qui sint Iudicis, qui dicuntur etiam curiales.
- 4 De distinctione plurium specierum curialium.
- 5 De distinctione plurium specierum Aduocatorum.
- 6 De eadem distinctione Procuratorum.
- 7 De examine Procuratorum, vt scribere possint in Rota,
- 8 Sub nomine Procuratorum in Curia, qui proprie veniant.
- 9 De antiqua distinctione inter Aduocatos, & causarum Patronos.
- 10 Quales essent antiqui oratores et an differant, ab Aduocatis.
- 11 Quid importet Aduocatio, seu nomen Aduocati.
- 12 De eadem distinctione de qua, supra num. 4.
- 13 Oratorum nomen quibus hodie conueniat.
- 14 De erroribus scriptorum adhibendi nunc aliqua vocabula antiqua.
- 15 Qui sint proprie Aduocati Curia Romana, & in quibus versetur eorum munus, & à quibus se abstineant.
- 16 De Aduocatorum mercede, & infra num.
- 17 Quod etiam Clerici in Sacris hoc munus in Curia exercent, & de rationibus.
- 18 Quomodo se informant de facto, eiusque circumstantijs.
- 19 Quales partes, vel dotes habere debeant Aduocati, & defensores.
- 20 De maiori peritia quæ necessaria est in Aduocatis Curia Romana, & de ratione.
- 21 De errore opinantium quod Professores Curia non bene calleant ius ciuile, & materias praphanas.
- 22 Quod in Vrbe seruetur potius ius ciuile.
- 23 De integritate, quæ in Aduocatis requiritur, & quod adsit in Aduocatis Curia.

P. 2. Relat. Ff 2

24 Quod

- 24 Quod in Curia nota vis sit in bene scribendo, non autem in loquendo, & quomodo loqui debeant Aduocati, vel oratenus informare.
- 25 In quo consistant strepitus, & clamores fori.
- 26 De diuersa forma antiqua orandi, & de ratione diuersitatis.
- 27 Quid hodie importet orare siue informare in voce.
- 28 De modo scribendi.
- 29 Quod non debeant excitari obiecta.
- 30 De ratione ob quam regula artis oratoria non debeant practicari.
- 31 Quod sit studendum breuitati, & de ratione.
- 32 Damnatur opinio eorum qui styli breuitatem referunt distinctioni punctorum.
- 33 Damnatur item stylus prolixus replendi chartas superfluis allegationibus.
- 34 Assignatur ratio differentie, cur antiquiores erant copiosi in allegationibus, quae hodie sunt damnabiles.
- 35 An attendi debeant potius auctoritates, quam rationes, & e contra.
- 36 Quod hodie cessent multae quaestiones antiquitus inuolutae.
- 37 De pluribus quaestionibus prius inuolutis hodie planis & de alijs, super quibus damnatur usus allegationum.
- 38 Quando congruat cumulus auctoritatum.
- 39 Et quomodo isto casu sit scribendum seu laborandum.
- 40 De antiquo vocabulo damnabili leguleiorum.
- 41 Quod sit principaliter studendum congruae applicationi.
- 42 An Aduocati possint scribere contra propriam opinionem vel conscientiam.
- 43 In ijs quae consistunt in facto, non datur excusatio.
- 44 Quid in ijs quae consistant in puncto iuris.
- 45 Quales sit munus, vel obligatio Aduocatorum in causis dubijs.
- 46 An commendabiles dicendi sint restrictus plurium informationum Aduocatorum.
- 47 De Aduocatorum mercede, & de pacto quota litis.
- 48 De Collegio Aduocatorum consistorialium, eiusque origine.
- 49 De numero huiusmodi Aduocatorum, & de participantibus.
- 50 De prerogatiuis quibus potiuntur quinque supranumerarij.
- 51 De Decano Collegij, & quis sit habilis ad decanatum.
- 52 An hoc officium sit compatibile cum Praelatura.
- 53 De solemnitatibus pro admissione noui Aduocati, & requisitis necessarijs.
- 54 De Ciuitatibus habentibus locum fixum, & quales ad istud collegium assumantur.
- 55 De iniuria quae desuper fieri videtur Regno Neapolitano.
- 56 De maioribus istius Collegij emolumentis, unde proueniant.
- 57 Habet facultatem doctorandi.
- 58 De loco in Cappella, & de alijs huiusmodi Aduocatorum praeminentijs.
- 59 De iure orandi in Consistorio, & in solemnitate Canonizationis Sanctoꝝ.
- 60 Interueniunt in Concilijs generalibus.
- 61 De habitu domestico, seu priuato quo utitur.
- 62 Habent praecedentiam supra alios Aduocatos, & quales alias habeant prerogatiuas supra alios Curiales.
- 63 Habent regimen, & administrationem studiorum Urbis.
- 64 De coadiutoria filiorum vel nepotum.
- 65 An Aduocatus fisci, & Aduocatus pauperum assumi debeant ex isto Collegio.
- 66 Quod sit munus nimiae exultationis, & considerabilis utilitatis atque ex eo multi prodierint Pontifices, Cardinales, & Praesules.
- 67 Sunt familiares Papae, & habent partem palatij.
- 68 Administrent bibliothecam Sapientiae.
- 69 De Aduocato Pauperum, & quod in Curia libenter Aduocati, & Procuratores suscipiant patrocinium pauperum.
- 70 Aduocatis Consistorialibus iam incumbit ex officio.
- 71 Quod sint distinctae professiones ciuiliarum, & Criminalistarum.
- 72 Quomodo in Curia tractentur causae criminales.
- 73 Quod laboriosum, & valde incommodum sit officium Aduocati pauperum.
- 74 De huius officij emolumentis, & utilitate.
- 75 Interponit decreta voluntariae iurisdictionis.

- 76 Habet audientiam Papae.
- 77 Quare sit officium incommodum, & arduosum.
- 78 Quare oporteat officiales particulares deputare pro defensione pauperum.
- 79 Est munus compatibile cum aduocatione aliarum causarum ciuilium.
- 80 Quibus potiatur prerogatiuis, & quod soleat esse perpetuum.
- 81 Sedet in Congregationibus, & praecedit Aduocatum fisci.
- 82 De Aduocato pauperum promoti ad Cardinalatum.
- 83 Prohibetur tueri causas criminales etiam ad defensionem cum premio.
- 84 De Aduocato fisci, & Camera, eiusque muneribus.
- 85 Quare dicatur Aduocatus fisci, & Camera, & de differentia inter Cameram, & fiscum, seu inter plures fisci species.
- 86 In quibus causis fiscalibus se ingerat Tribunal Camerae.
- 87 In quibus Congregationibus criminalibus interueniat.
- 88 Materia criminalis in quo consistat, & per quem tractetur in Curia.
- 89 Qui nam assumantur ad officium Procuratoris Fiscalis.
- 90 Quod in materia criminali procedatur ut plurimum cum stylis, & bannimentis.
- 91 An istud officium Aduocati fiscalis obtineri possit per Clericos in Sacris compatibiliter, vel potius redoleat irregularitatem, & de istius materia.
- 92 Quales sint partes Aduocati fiscalis in Congregationibus criminalibus, et an possit allegari suspectus.
- 93 De equiuoco scriptorum in ista materia.
- 94 De exultatione istius officij, & de ratione.
- 95 De officio promotoris Fidei.
- 96 Quod istud officium Aduocati fiscalis occupari consuevit a viris primarijs.
- 97 De procuratoribus Curiae Romanae, eorumque munere, & qualitatibus.
- 98 Procuratores Curiae Romanae exaquantur Aduocatis aliarum Curiarum, & de ratione.
- 99 Quomodo scribant, seu quomodo debeant scribere.
- 100 De stipendio procuratorum seu honorario.
- 101 De Collegio procuratorum causarum S. Palatii Apostolici.
- 102 De eorum numero, & nouis receptionibus ad Collegium.
- 103 De qualitatibus necessarijs in ijs, qui sunt recipiendi.
- 104 Quod viri nobiles esse soleant de isto Collegio.
- 105 Ex eo prodierunt Cardinales, & Praesules.
- 106 Item plures Auctores.
- 107 De iure patronatus, quod antiquitus habebat in Archipresbyteratu Rotunde.
- 108 De festo S. Michaelis, quod celebrat, eiusque solemnitate.
- 109 De equitatione in apertura Rota, & de alijs functionibus.
- 110 Quod ad solos Collegiales restringendum non sit munus Procuratoris.
- 111 De examinatione Procuratorum, ut scribere possint in Rota.
- 112 An Aduocati, & procuratores cogi possint in iuri consulere, & patrocinari.
- 113 De propositione quod plus merentur Aduocati bene officium suam facientes, quam Chartusiani, & de ratione, & in quo consistat periculum Aduocatorum.
- 114 De effectibus resultantibus ab integritate curialium.
- 115 De contractibus inter Aduocatos, & procuratores, & clientes.
- 116 Quoad Aduocati in Curia pendeant a Procuratoribus.
- 117 De alijs pertinentibus ad Aduocatos, & procuratores, & praesertim circa poenas ob conuicta, ac etiam an liceat deducere motus irrelevantia.
- 118 De Procuratore fiscali generali, & de Commissario Camerae, alijsque procuratoribus in officium.
- 119 Sunt familiares Papae, & quibus prerogatiuis potiuntur.
- 120 Quod sit maior istorum auctoritas, quam Aduocati fiscalis.
- 121 Fiscalis, & Commissarius habent audientiam Papae.
- 122 Antiquitus erat maior auctoritas Commissarij.
- 123 Ex quibus ordinibus curialium isti officiales assumuntur.
- 124 De eorum Substitutis.
- 125 De alijs fiscalibus aliorum Tribunalium.

- 126 De procuratoribus pauperum.
 127 De Sollicitatoribus eorumque diuersis speciebus.
 128 De munere sollicitatorum forensium seu causidicorum.
 129 Unde proueniat quod aliquando Procuratores incurrant notam non integratis.
 130 Laudatur in ijs, qui Aduocati, vel Prælati munus assumpturi sunt, ut sollicitationi uasent.
 131 De Expeditoribus Dataria, & Cancellaria.
 132 De Sollicitatore Camera.
 133 De Agentibus priuatis, & alijs in officium.
 134 De alijs speciebus curialium.
 135 De differentia inter Curiam Romanam, & alias curias circa promotionem Aduocatorum ad Magistratus.

DISC. XLVI.

I.

De Curialibus in genere.

Vamuis (vt aliàs aduertitur A) Curialium nomē, seu uocabulum, in eius generica significatione, congruat omnibus, qui Curiam sequuntur, cuiuscumque sint gradus, & conditionis, maioris, vel minoris, ideoque etiam Cardinalibus, ac Prælatibus, eorumque; ac Papæ, & Oratorum Principum, vel Magnatum, aulicis, & familiaribus; Atque non solum causidicis, & negotiorum actoribus, sed etiam inferioribus operarijs, earumque causarum & negotiorum, vel aule seruitio, addictis, vel operarijs, & sic etiam, Notarijs, Cursoribus, Copistis, & inferioribus famulis, ac ministris; Et in summa, pro regula generali, illis omnibus, qui occasione Curia, in Vrbe morantur; Exceptis solum illis ciuibus, & incolis, qui nullatenus in Curia se ingerant, sed solo iure vel ratione ciuica naturali, vel domiciliaria, in ea versentur, dum etiam illi Romani ciues, vel incolæ, qui aliquod curiale munus gerant, sub hoc nomine

A. supra disc. 2.

ueniunt, atque Curiales dicuntur. B

Attamen, pro communi, seu vulgari usu loquendi, sub curialium nomine, illi solum designantur, qui togati, in causis iudicandis, aut in negotijs peragendis versantur, quoniam, Cardinales, & Prælati, ac etiam, Notarij, Copistæ, Cursores, & alij inferiores ministri, sub eorum proprijs, ac particularibus uocabulis explicantur; Curiales uero aulici, id est Papæ, & Cardinalium, vel Prælatorum, & Magnatum familiares, diuersam habent nuncupationem, quoniam appellantur Corresani; Ideoque nomine curialium, non quidem in legali, sed in vulgari, & communi significatione, ueniunt solum causarum, & negotiorum Curia actores, qui etiam in plures species distincti sunt, ut præ; Aduocati; Causarum Patroni, qui Procuratores uulgò dicuntur, Sollicitatores negotiorum iudicialium; Alij sollicitatores negotiorum Dataria, & Cancellaria, qui Expeditores appellantur; Ac illi, qui causarum, & negotiorum curam habent, uulgò Agentes nuncupati; Quamuis enim nonnulli adsint Iudices non Prælati, sed togati, qui causas non agunt, sed iudicant, istisq; Curialium nomen quoque congruat; Ut (ex. gr.) sunt, duo Collaterales, & Iudex malefactorum, & Capitaneus Appellationum Capitolij; Locumtenentes criminales Gubernatoris, Vicarij, & Auditoris Camera, Assessores Aedilium, & Consulium, Agriculturæ, & alij Assessores, vel Iudices Collegiorum vel artium, aut piorum locorum; Ac etiam Cardinalium, vel Clericorum Camera Auditores, qui sub iudicum sphaera uenire uidentur; Attamen, fortè nulli, vel nimium rari sunt casus, in quibus huiusmodi togati, de præfatis speciebus, Aduocatorum, & Procuratorum, vel Agentium, non participant.

Præfata itaque Curialium species, plures habent distinctiones, quoniam; Alij suum respectiuè munus in officium habent; Ut, quoad Aduocatos, sunt illi, Pauperum, & Camera, seu Fisci; Et quoad Procuratores, sunt, Procurator fiscalis generalis Urbis, & Commissarius Camera; Et quoad sollicitatores, est pariter Sollicitator Camera, ac etiam Substitutus Procuratoris fiscalis; Et quoad Agentes, sunt illi

B. sub tit. de benef. disc. 20.

illi Communitatum; Isti etenim distinguuntur à reliquo genere curialium, qui iure priuato suum munus agant, dum isti, illud habent in officium, iure publico.

Prout etiam, inter Aduocatos, alia cadit distinctio, inter illos Consistorij, qui Collegium constituunt numeratum, Consistoriales proinde appellati, qui etiam, quodam iure publico, atque in officium, id habere uidentur, cum ad id assumantur ex prouisione Papæ in titulum; Et alios simplices Aduocatos, qui ex priuata facultate, solaque ratione professionis, istud munus exercent.

Et quoad causarum Patronos, qui uulgò Procuratores, (ad differentiam Aduocatorum) appellantur; Illi pariter distinguuntur, inter eos, qui sunt etiam Consistoriales, atque collegium etiam constituunt, ab isto, non autem à Consistorio uulgarem denominationem desumentes, ideoque Procuratores de Collegio appellantur; Et alios omnes non collegiales.

Verum isti quoque Procuratores non collegiales, ab aliquo moderno tempore nostræ ætatis, in quo Rota, introduxit stylum, non admittendi ad scribendum in facto, in causis, quæ agantur in eo Tribunali, nisi eos, qui præuio examine coram Decano, per duos examinatores ex antiquioribus Procuratoribus Collegij ad id approbati fuerint, adest alia distinctio inter approbatos, qui Rotales dicuntur, & alios in genere non approbatos.

Quamuis enim, istud Procuratoris uocabulum, in eius lata, & generica significatione, conueniat omnibus illis, qui alterius mandatarij sint, atque cum mandato expresso, vel præsumpto, aliena negotia gerant, vel administrent; Atque legaliter, illi distinguuntur, inter Procuratores ad negotia extraiudicialia seu æconomica, & Procuratores ad iudicia; Attamen, pro communi usu loquendi Curia, istud uocabulum Procuratorum, usurpatur pro ijs, qui sint causarum Patroni, earumque defensores principaliter in ijs, quæ facti sunt, quamuis nullum habeant procuræ mandatum, neque acta iudicialia tanquam tales gerant, cum pro frequentiori praxi, istas partes veri pro-

C. supra tit. de iudic. disc. 6. & lib. 7. tit. de tutor. curator. alijsque administratoribus.

curatoris, qui gerat cum mandato procuræ acta iudicialia, explicet Sollicitatores, vel illi negotiorum curam habentes, qui uisupra, Agentes appellantur.

Ista uero contradistinctio, quæ habetur inter Aduocatos, & causarum Patronos (qui in aliquibus partibus, sed malè pro synonimis reputatur) antiqua est, in ipsa met antiqua prophana Curia Reipublicæ Romanæ, dum etiam apud illorum temporum scriptores ista distinctio habetur. D

Quinimò, non quatuor tantum ordines prædicti habebantur, sed quinque; Siquidem aderat alter ordo Oratorum, contradistinctus ab Aduocatis; Unde propterea, malè communis uulgi opinio, oratores, & Aduocatos, habet pro synonymis, dum erant diuersæ professiones; Aduocati etenim erant omnes illi, qui siue in forma iudiciali, siue extraiudiciali, siue qui in scriptis ac ore tenus cū legibus, vel rationibus in ratione protectionis, vel negotiatione, alicuius defensionis, assumebant; Oratores uero illi qui pro actore, vel reo, publicè in Senatu, vel in alio cōgressu orabant, eos defendendo, vel accusando, dum inter boni oratoris partes, artis oratoriae instructores, & magistris, illam cupiunt, ac laudant, quæ consistat in scientia legum; Igitur diuersum erat genus legistarum, & professorum, ab illo oratorum. E

Adeoque istud Aduocati uocabulum, potentiali, seu auctoritatiuæ defensionis, ac protectionis congruebat, ut apud ipsum Apostolum, aliosque illorum temporum Sanctos PP., Christo Domino illud attributum legatur; Apud alios uero pios scriptores, Beatæ Virgini Mariæ, & Sanctis intercessoribus; In prophanis autem, Regibus, & Principibus, vel etiam potentibus Magnatibus, seu nobilibus familijs, qui alicuius Ecclesiæ, vel Ciuitatis, aut familiæ Aduocationem assumerent, id est defensionem, & protectionem.

Hinc proinde, clarus est modernorum error, ut nostrorum temporum Aduocatis forensibus applicare uelint ea, quæ apud antiquos scriptores, super aduocationis, vel defensionis munere habentur

D. Quintilian. instit. orator. lib. 12. cap. 3.
E. Quintilian. d. cap. 3. lib. 12.

tur, non reflectendo ad distinctiones temporum, personarum, & negotiorum, seu occasionum.

Hodiè itaque, pro Curie Romanæ stylo, in negotijs forensibus vtriusque iurisdictionis, contentiosæ, & voluntariæ, siue in contradictorijs, & gratiols, dictæ quatuor species habentur; Aduocatorum; Causarum Patronorum, qui Procuratores dicuntur; Sollicitatorum; Et Agentium, dum nomen seu vocabulum oratorum in latino curiali sermone congruere solum videtur illis Principum, & Republicarum vel Ciuitatum Legatis, & Nuntijs, qui vulgò Ambasciatores dicuntur, vel sint Fidei Adeo vt illi, qui ab eisdem Principibus, vel Republicis, & Ciuitatibus mittuntur, vel deputantur, quamuis in effectu idem munus explicent, vbi tamen præfatus Ambasciatorum titulus eis non tribuatur, diuersum, Internuntiorum, vel Residentium, siue Agentium, non autem Oratorum fortuitur vocabulum; Ac propterea, longè diuersus est loquendi vsus antiquorum, ac modernorum.

Ideoque tam in his, quam in alijs, manifestè erroneus, atque irrisione dignus est stylus illorum modernorum scriptorum, qui grammaticæ regulas rigorosè affectantes, Ciceronis, aliorumque illorum temporum scriptorum vocabula, adhibere satagunt, ita in æquiuoca frequenter incidendo, atque capiendo quid pro quo; Atque ad id per modernos scriptores est reflectendum, dum maiorem doctrinam, ac peritiam ostendere volentes, ita se indoctos ostendunt, atque publicant; Idque etiam apud scriptores italicæ idiomatis, siue illius Italicæ politioris linguæ, quæ hetrusca dicitur, frequè praxis, censura, & irrisione potius digna, comprobatur; Commendatione siquidem digna est, culta, & politior lingua, sed iuxta communem, & currentem vsum, non autem expiscando, siue ab antiquis rumulis resuscitando illa antiqua vocabula seu verba, quæ in desuetudinem, ac obliuionem iam abierunt, hunc enim errorem, etiam antiqui Iurisconsulti, (si eorum est illa lex) damnant. F

F. supra disc. præcedenti.
G. lib. 2. ff. de origine iuris.

I I.

De Aduocatis Curie, in genere, & de eorum modo scribendi, & orandi.

ADuocati itaque, iuxta Romanæ Curie stylum, sunt illi, vtriusque Iuris communis, ciuilibus, & canonicis (sub quo reliquum ius particulare venit) Professores, qui tam in scriptis, quam ore tenus, causas in puncto iuris tantum tuentur, iudicibus insinuantes, quid de iure verius statutum sit; Siue an iuris, iam notæ, & receptæ propositiones, illi casui bene applicentur, & congruant, & quomodo; Ità solas, nobiles, ac scientificas ingenij partes explicando, iuxta facti præsupposita, quæ per Causarum Patronos eis fiant, more antiquorum Iurisconsultorum, de iure tantum respondentes; Vnde propterea, processus, & acta, nullatenus vident, neque in hoc mechanico nauseatiuo labore versantur; Minusque in actorum iudicialium compilatione, dum omnia hæc geruntur per Causarum Patronos, qui ordinant libellos, vel commissiones, aut supplicationes, aliasue petitiones, nec non articulos, & interrogatoria, aliaque omnia acta, quæ processus compilationem respiciunt; Atque ad summum in aliquibus causis grauioribus, in quibus maior diligentia adhibenda sit, commissiones, vel petitiones, aliasue iudiciales declarationes, vel protestationes, postquam à Causæ Patrono compositæ sunt, transmittuntur per manus Aduocatorum, siue ab istis, illi in congressibus, consilijs, vel normam Procuratores recipiunt, quomodo eas concipere debeant.

Prout etiam Aduocati, se non ingerunt in conficiendis minutis instrumentorum, aliarumque conuentionum, quoniam ob copiam peritissimorum Notariorum, ab istis id frequentius (& bene) explicatur; Siue in grauioribus negotijs, id committitur alicui perito Causarum Patrono; Transmittitur autem solùm minuta reuidentia per manus Aduocatorum.

Ac etiam Aduocati, qui re, non autem solo nomine sint tales, vnde propterea classici dici mereantur, nullatenus se ingerunt in alijs actibus, vel rebus iudicialibus; Putà, in cura hæreditatis iacentis, vel patrimonij decocti existentis sub cōcursu, alijsque similibus mechanicis muneribus

ribus, quæ omnino abhorrentur.

In desuetudinem quoque hodie penè abiit in Aduocatis ille vsus, qui antiquitus erat frequens, annorum scilicet, vel mensurorum stipendiorum, quæ sub salarii nomine vulgò explicari solent; Et merito quidem, cum istud salarii vocabulum, quandam famulatus speciem redolere videatur, huic muneri omnino incongruam, ac indecentem, ideoque laborum præmium, sub honorarij vocabulo in iure merito explicatur, illudque pro communi inconcussio, qualificatorum, & classicorum Aduocatorum stylo, merè voluntarium est, dum non nisi à sponte dantibus recipitur, adeo vt, non solum iudiciales petitiones abhorreantur, atque nunquam audiantur, sed neque extraiudiciales, ijs exceptis, qui in sola nuncupatione Aduocati, reuerà tales dici non merentur, neque existimantur.

Hinc proinde sequitur vt sit probabile fundamento innixa Curie consuetudo à scriptoribus communiter probata, vt clerici, etiam in sacris, istud munus licitè peragant, quamuis ex sacrorum Canonum, & Conciliorum decretis, eis vetitum sit, atque illicitum reputetur; H, dum ita, etiam claustralibus, & regularibus clericis congruere possit; Tum ex dicta ratione, quod laborum ingenij mercedem, non nisi à sponte dantibus recipiunt; Tum fortius quia omnis occasio abest calumniandi, vel mendacij reatum incurrendi, dū scribunt, & loquuntur iuxta ea, quæ in facto per Causæ Patronos præsupponuntur, ita more antiquorum Iuris Consultorum, respondentes iuxta ea, quæ proponuntur; Eo modo quo etiam religiosi moralis theologiæ professores, super casibus conscientie cōsulti respondēt; Adeo vt aliud vitæ forensis, ac sæcularis vestigium adesse non videatur, nisi in casu quo in Tribunali Auditoris Camerae, vel in alijs superius recensitis informationes fiant in contradictorio, dum in Rota, & in Camera, ac in Sacris Cōgregationibus, iste stylus non habetur, vt agendo de Tribunalibus supra aduertitur; Ac etià quia ista est principali-

ter curia Papæ Principis ecclesiastici, vt etiam in fortioribus terminis militum alibi aduertitur. I.

Eorum autem quæ facti sunt, super tenore scilicet instrumentorum, aliorumque iurium, vel super depositionibus testium, ad effectum, vt per tramites iuris releuantiam, vel irreleuantiam dignoscere valeant, atque actiones, vel exceptiones comprobare, siue super congrua applicatione ad casum discurrere, illam habent, alibi insinuatam L. notitiam, seu informationem, quam habent quoque Iudices, qui pariter non vident processus, & acta, siquidem scripturarum, & depositionum testium, partes substantiales, per Causæ Patronos, hincinde dantur in sumario; Quandoque tamen, sed rarò, (prudenter quidem, & commendabiliter, & quo frequentius eo melius), tam Iudices, quàm Aduocati, mandant sibi dari copiam instrumenti, vel alterius documenti, aut depositiones testium per extensum, cum exinde aliqua meliora desumere soleant motiua, seu releuantiam, vel irreleuantiam, melius dignoscere.

In omnibus causidicis, vel curialibus, specialiter autem in Aduocatis, illæ partes desiderandæ veniunt, quas antiqui artis oratorie professores, & magistri desiderant in illorum temporum oratoribus; Vt scilicet, non solum legum scientificam non autem merè practicam, & per traditiones, more pſytacorum peritiam habeant; Sed etiam, vt in historijs, alijsque scientijs, quæ ad Reipublicæ regimè influunt, bene versati sint, vt cum exemplis consimilium casuum, & quandoque cum prudentialibus determinationibus, vel temperamentis alias adhibitis insinuare possint iudicibus, & præsertim supremis Magistratibus ea quæ magis congruant. M

Illudque habent, Romanæ Curie Aduocati maius onus, cui non subiacent aliarum Curiarum Aduocati, minusque subiacebant antiquæ Romanæ Reipublicæ Oratores, quod scilicet, non solum legum ciuiliū, ac prophanarum historiaeum peritiam, vt supra habere coguntur; Ve-

P. 2. Relat. G g rum

I. tit. de pension. disc. 46.

L. supra disc. 32.

M. Quintillian. lib. 12. inſtit. orator. cap. 3.

4.

rūm etiam illam Canonū, & Conciliorū, & Ecclesiasticę eruditionis; Quinimō etiā aliquā peritiā Theologię dogmaticę, & moralis; Ex ea differentię ratione, alibi quoq; insinuata N; quod scilicet in alijs Curijs, vel Tribunalibus respectiue, de aliquibus causarum generibus tantum ad illum forum pertinentibus agitur; Patēta in foro Episcopali de causis spiritualibus, vel alijs pertinentibus ad forum ecclesiasticum, rarę autem sunt causę prophanę, quę in eo agantur ratione personarum ecclesiasticarum non exemptarū; In foro autē seculari tractantur solū causę prophanę, quę ad illum pertinent; Quinimō pro moribus regionum, frequentius causę restringuntur ad tres, vel quatuor species, alię autem nimium rarę sunt.

E conuerso autem, Curia Romana dici potest manus, quę tres gladios eodem tempore tenet, & exercet, ratione scilicet pluries enunciatę triplicis personę formalis, quę in eadem persona materiali Papę consideratur; Siquidem tanquam Episcopus Urbis, cum considerabili dięcesi districtus ad quadraginta miliaria, circumcirca, cognoscit per eius officiales, & Tribunalia, omnes causas quę pertinent ad forum Episcopalem; Tanquam Princeps secularis Urbis, & Status Ecclesiastici Italici, in quo, ultra Urbem, quamplures nobiles, & considerabiles ad sunt Ciuitates, multarum grauium litium productiue, vt sunt præsertim Ciuitates, Bononiensis, Ferrariensis, Perusina, Firmana, cum ampla eius dięcesi, Rauiennatensis, & alię plures, agit causas prophanas, quę pertinent, ad forum secularem, non minores cuiuslibet secularis principatus, ob aliam quoque ditio- nem Gallicam Status Auenionensis.

Et demum, singulariter ad quoscumque alios Principes, ratione pontificię dignitatis, cognitionem habet omnium causarum, tam ecclesiasticarum, quam prophanarum, quę pertinent ad vtrumque clerum, secularem, & regularē, absque restrictione exemptorum; Ac vterius, respectu secularium totius Orbis catholici, cognitionem habet omnium causarum spiritualium, seu ecclesiasticarum, ultra ea quę concernunt materiam fidei,

& canonizationes vel beatificationes Sāctorum, ac ritus ecclesiasticos; ideoq; in his omnibus, Aduocatos oportet esse bene versatos; Potissimē quia ob Tribunalium stylum, & præsertim illum Rotę, in cuius rubrica, id magis ex proposito aduertitur O, semper oportet extemporaneę, breuissimo temporis spatio, atq; vt vulgō dicitur, properando, seu cursitando, de iure respondere super omnibus penę materijs vtriusque iuris, ac etiam moralis, & quandoque dogmaticę theologię.

Atque hinc (vt pariter alijs insinuatum est, non tamen inopportune repetitur,) nimium euidens, atque irrisorie dignus est error aliquorum exterorum, opinantium, quod professores Curię Romanę, solū calleant ea quę pertineant ad Ius canonicum, vel ad materias ecclesiasticas pertinentes ad forum ecclesiasticum; Nescitur enim, cum quo imaginabili fundamento vel humano discursu, id opinentur, non reflectendo, quod eadem Curia cognoscit in terminis Iuris cōmunis ciuilibis vel feudalis, aut alterius municipalis, omnes causas fori secularis pertinentes ad principatum temporale, vt supra, ultra illas, etiam prophanas, ac de sui natura fori secularis causas, quę accidentaliter, ratione personarum, vel Ecclesiarum, pertineant ad forum ecclesiasticum, per appellationem ab omnibus Orbis catholici Ordinarijs & Metropolitanis, alijsque Prælati, ac Iudicibus ecclesiasticis.

Quinimō in ipsa Romana Ciuitate, quę adeo diues est, tantamq; Magnatum & diuitum copiā habet, vnde propterea, grauium litium feracissima est, municipalium iure cauetur, vt cum ciuilibus potius, quam cum Canonicis legibus, causę cognosci debeant P; Ideoque prorsus fabulosa est hæc opinatio; Eandemque fabulam comprobant ad euidentiā tot decisionum Rotę Romanę volumina, quę in dies prodeunt.

Debet quoque Aduocatus, alijs animi dotibus esse præditus, & præsertim illa, summę integritatis, & veritatis, abhorrendo calumnias, & mendacia, siue iniustas lites confouendo, vel nutriendo, ob eius turpe lucrum; Prout reuera, nimium commendabiliter pro regula frequentior est

O. dicto disc. 32.
P. dicto disc. 32.

est praxis, quoniam, ad instar eorum, quę agendo de Rotę auditorio de Iudicibus dicta sunt Q; Aduocati quoque integerrimē in hoc se gerunt, non solum libere insinuando clientibus veritatem, ac difficultates, quę habeant in causa, quod in dies practicatur pro nimium commendabili stylo frequentium congressuum seu congregationum, quę pro causarum directionibus, iuxta earum contingentias & oportunitates habentur in domo antiquioris Aduocati; Sed etiā, totis viribus, cum exactis diligentijs, ac laboribus procurando concordias; Vt enim bene aduertit vnus ex artis oratorię magistris, mendax vel dolosus, maleque morigeratus orator, non de facili veritatem Iudici suadere poterit. R.

Maior autem, peneque tota doctrina, seu excellentia Aduocati in Curia, consistit in bene scribendo, potius quam in bene orando, ob pluries insinuatam stylum, qui est penę generalis collegiatorū Tribunalium, & Saerarum Congregationum, non audiendi scilicet Partes in contradictorio, sed per priuatas, & singulares informationes in camera; Atque in illis Tribunalibus, in quibus contradictoriorum vsus habetur, vt est præsertim illud Auditoris Camerę, damnabiles potius, et contemptibiles reputantur illi superflui, ac inutiles verbosi apparatus, qui ab aliquibus in existimatione habentur, dū quō breuius, & strictius, eo melius, & cōmendabilius; Postquā etenim inter causę Patronos firmatū est factū, super quo etiā inter classicos Procuratores, nimium rarę sunt disceptationes, vel discordantię, quę solum, pro limitatione regulę, inter Curialium infimam plebem, siue inter illos, quibus Rabularum forensium nomen merito congruit, solent esse frequentes; Aduocati, strictē insistant super conclusionibus iuris, insinuando eas, quę videantur probabiliores, opiniones; Siue distinguendo, aut declarando conclusiones, vel doctrinas, quę obstare videantur, ita immorando super earum congruā applicatione; Idque frequentius fit, cum magna vrbantate, & beneuolētia, adeo ut fori clamores, ac strepitus non audiantur, sed per speciem familiaris discursus,

vel cōgressus, id sequitur, dum illi iudicio rū strepitus, & clamores, qui per antiquos ac modernos scriptores declamari solēt, audiuntur (vt dictum est) in illis publicis audientijs, quę tenent Iudices Tribunalis Auditoris Camerę, & Vicarij, & Capitolij, super incidentibus, vel super causis breuioribus, occasione lecturę citationum, super quibus tunc extemporaneę interloquendū est; In ista verō functione nunquam interueniunt Aduocati, minusque classici & qualificati causarum Patroni; Siue isti nimium rarō, quando causę, vel incidentis qualitas ita exigat, dum id explicant, vel peragunt, mediante opera Sollicitatorum, quorum munus, in hoc principaliter versatur, vt infra, siue illorum iuuenum, qui gratia addiscendi praxim, atque se habilitandi ad peragendum munus Aduocati, vel Procuratoris, apud eos versentur.

Hinc proinde, Aduocatorū penę nullę vel nimium rarę videntur esse partes orandi, (comparatiue ad causas, quę in alijs Tribunalibus tuentur); Et nihilominus, quando de his agi contingat, longē diuersus est modernus Romanę Curię stylus, ab eo, quem habebat eadem Curia antiqua, sub Republica, vel florentissimo, adeoque potenti Imperio prophano; Tunc etenim orandum erat Populo, vel Senatui quorum vterque saltim pro maiori parte erat legum ignarus, neq; merita causarum scientificę, & per regulas iuris, præuio maturo studio, iudicaturus erat, ideoque vnum, vel alterum, siue vtrumque cum arte oratoria, in genere suasio, vel demonstratio, captare, atq; in suam sententiam trahere oportebat; Ac propterea verbosi apparatus, ac etiam replicatę eorundem motiuorum exaggerationes, alięque oratorię artis regulę, congruē adhibebantur, etiā circa motus, vel gestus corporis, & quandoque oportune, risus, vel planctus, ac lamentationes adhibendo, ad auditorum beneuolentiam captandam, siue ad promouendum in eis pietatem, vel respectiue rigorem, & indignationem, iuxta oportunitatem, vel finem oratoris, ac iuxta illum stylum, quem hodie respectiue adhibent Concionatores, & Comici;

P. 2. de Relat.

G g 2 Ac

Q. eod. disc. 32.

R. Quintilian. dicto lib. 12. cap. 1.

Ac propterea etiam hodie, quando cum imperitis pectoralibus ludicibus agatur, iste stylus adhibendus est, atque commedabilis, imò necessarius videtur.

Damnabilis verò, imò contemptibilis, censendus est apud Iudices literatos, ac professores Iuris, qui per regulas iuridicas, præcedente, vel subsequente formali studio, causas decidere debent; Isto enim casu, Aduocatus, omninò effugere debet superfluas verborum, atque strictè, & breuiter insistere, super illis solidis motiuis, ad quæ in substantia causæ pondus, vel cardo difficultatis restringatur, vt ita ea, quæ deducuntur, aliquam faciant impressionem, vt potè futuri studij, præparatoriam, dum aliàs verborum superfluitates, Iudicis intellectum potius offuscant solent, vt neque bene percipiat, vel retineat ea, quæ verè oportuna sint.

Adaptabile ad id videtur practicum exemplum, vel simile, quod habemus circa merita, & virtutes, vel miracula alicuius serui Dei; Quando etenim de his agendum est in pergamo, vel in academia, concionando, vel orando in laudem illius serui Dei, cum eo stylo qui panegyricus dicitur, ad incitandam populi deuotionem, tunc cum regulis artis oratoriarum præuijs apparatus, virtutes, & miracula, exornentur, magnificentur, ac repetuntur, & inculcantur, incipiendo à leuioribus, vt oratio crescat, atque orationem adiuuando cum corporis actibus, ac gestibus; Sed si hunc stylum teneret Aduocatus informando Sacram Congregationem Rituum, ad effectum docendi quod ille seruus Dei canonizatione, vel cultus sit dignus, vtique irrideri mereretur atque in eius professione ignarus, reputari dum strictè, beneque concludenter docere debet de sufficientibus probationibus, ac de ijs, quæ Iudices ad id mouere debent, resecando superflua quæ potius nocent.

Informatio etenim in voce apud Iudices literatos, qui cum maturo studio per tramites iuris iudicaturi sunt, commestioni, seu dentium mastioni, comparanda videtur, vt ita melius, ac facilius à stomacho fiat digestio, ideoque ille solum modicus, beneque præparatus cibus, in ore apponi debet, quem stomachus digesturus est, pro corporis salubris alimoniarum sine, vel effectu; Insinuando propterea Iudici breuiter facti seriem, atque diffi-

cultates, ad quas causa restringatur; Deinde probando suæ intentionis fundamenta, atque reprobando illa contradictoris, familiari tamen, ac urbano more; Atque hinc irrisione digni censendi sunt illi alicuius politioris literaturæ professores, vel attincti qui antiquorum scriptorum traditiones super lacrimis, suspirijs, risibus, alijsque gestibus conductijs Aduocatorum, & oratorum, nunc applicare satagant nostrorum temporum Aduocatis, cum in Curia Romana id ab aula penitus recesserit, ac propterea loquuntur extra propositum.

Quo verò ad aliud munus scribendi, (in quo verè maiores, peneque totales Aduocatorum Curiarum partes versantur) Pariter damnabiles & contemptibiles reputantur superflui apparatus, vel præfationes, quoniam verus, & commendabilis scribendi modus est (præsupposita facti serie iam per causæ Patronum in eius informatione enarrata), strictè, & categoricè, quò breuius, eo melius & commendabilius, fundare de iure intentionem clientis, atque occurrere difficultatibus, quas alterius Partis motiua inferre possint, quando certò sciatur, quod alterius Partis defensores illa promouere, seu deducere debeant, dum aliàs error est, præuentiuè respondere formidatis obiectis, cum ita sit excitare dormientem, atque sæpius, magis placent obiecta quam responsiones.

Diuersusque esse debet forensis scribendi stylus ab eo, quem artis oratoriarum regulæ docent, vt scilicet à leuioribus inchoandum sit, ad hoc vt crescat oratio, atque in fine sit melior, & claudatur cum solidioribus, magisque efficacibus motiuis; Id enim congruum est oratori, qui in genere suasio, vel demonstratio, cum sola verborum, seu rationis efficacia, imperitos auditores suadere, atque in suam sententiam trahere debet, vt faciunt Concionatores, & Comici, seu militiarum Duces; Secus autem, cum ludicibus peritis, et iuris Professoribus, quibus, initio informationis, atque, vt vulgò dicitur, in frontispicio, magis solida, & strigentia motiua insinuanda sunt, vt ita bonum causæ iudicium, vel conceptum efformare incipiant; Et nè aliàs, è conuerso, ex debilibus, vel fallacibus motiuis, sinistram efformando opinionem, negligant meliora, & solidiora fundamenta, quæ subijciantur;

Sive

Sive quod intellectus, à præuia lectione inutili fastiditus, vel defatigatus, non ita bene vtilia percipiat; Atque ad istum quoque effectum, clarus quidem, sed quo magis fieri potest, breuis, & laconicus stylus est adhibendus.

Equiparant etenim aliqui (& bene quidem) oratorem, vel scriptorè, illi debitori, vel ministro, qui aliquam pecuniæ summam, creditori, vel domino est soluturus, quoniam eam in paruo sacculo auream, vel saltim argenteam, melius soluet, quam æneam in magna quantitate, quamuis vtraque species, eundem habeat valorem, eandemque importet summam, immò minus aestimatur, dum prolixus, ac verbosus stylus, aliud non importat, nisi soluere in ære, illam pecuniam, quæ in auro, breuius, ac melius solui potest; Ideoque Romanæ Curiarum stylum studendi breuitati, referunt etiam antiqui scriptores; Quinimò quod mirum est, etiam vbi stylus prolixus est in vsu aliqui inculcant breuitatem. S

Referunt hanc breuitatem aliqui exteri, Curiarum stylo diuidendi causarum disputationes in plures punctos, super quorum singulis, distinctè scribatur; Verum ista opinio, vel credulitas, germana est alterius suprainsinuatæ, super imperitia Iuris ciuilibus, ac rerum prophanarum, ita in sancta simplicitate procedendo cum antiquis traditionibus illorum temporum, in quibus id in vsu erat; Siquidem à tempore notabili citrà, & fortè totius currentis sæculi, in desuetudinem id abiit, dum in vnica disputatione, de tota causa, omnibusque eius punctis agitur, vt supra agendo de Rotæ Auditorio aduertitur. V

Bene verum, quod (deplorabiliter quidem), etiam in Curia, istum adeò bonum, adeoque commendabilem stylum scribendi, strictè, & categoricè, corrumpere satagunt aliqui inepti, vereque contemptibiles Pragmatici, qui facultatis scientiam non habentes per causas, & per principia, sed per solas traditiones, vel transcriptiones eorum, quæ legunt in reperijs, chartas replent inutilibus allegationibus, ac generalibus regulis, & axiomatibus, frequenter negligendo illa substantialia motiua, in quibus causæ po-

tes consistat, sive super eis nimirum parcè agendo, atque ita abundando in superfluis, & deficiendo in necessarijs; Res quidem omninò damnanda, & contemnenda.

In hoc etenim homines distinguuntur à brutis, quod homines, id quod agunt, ex motiuo rationis, siue propter aliquem finem agunt, dum omnis agens agit propter finem; Sive in hoc distinguuntur sapientes, ab insipientibus, ac literati à reliquo vulgo ignaro, vt illi non ex solis traditionibus, vel ex solo naturali instinctu, sed ex prudenti, beneque regulato discursu, suas metiantur operationes; Non videtur etenim qualem rationem, qualem uè finem habeat iste ineptissimus abusus, ignaro leguleico vulgo placitus, inutiliter replendi chartas, cum superfluis allegationibus, super illis principijs, ac propositionibus, quæ hodie planæ sunt, nullamque patiuntur difficultatem, sed rectè præsupponi possunt; Ideoque scribendum est, insistendo principaliter super applicatione ad casum controversiæ, et super qua applicatione totus est pondus, generalitates præsupponendo.

Prouenit hic error ex eo quod imitari volumus aliquos antiquiores scriptores decursi sæculi, vel etiam currentis, circa eius initia, qui cum elaborato stylo (laudabiliter quidem) curarunt aliquos articulos, & quæstiones plenè, cum auctoritatibus, & rationibus comprobare, ac disputare, & examinare; Manifestus verò est error modernorum scriptorum, eundem adhibere stylum, ob temporum, ac rationis diuersitatem.

Ex aliquibus etenim, *glosæ*, Bartoli, Baldi, Innocen. & Io. Andreae, aliorumque antiquorum scriptorum, (siue à casu, siue serio illæ prodierint) multæ inter alios scriptores posteriores, & præsertim retroacti sæculi irreperunt quæstiones, in quibus DD. in classes factionario more, diuisi fuerunt; Vni vnã; Alijs verò alteram sequentibus opinionem, adeò vt incertum adhuc esset, quæ nam opinio, verior censenda esset, atque in iudicando, vel consulendo tenenda; Tunc etenim (rationabiliter quidem), oportebat hunc adhibere stylum, cum ulandi diligenter, & cum summo labore, auctoritates

S. Decius consil. 404.

T. Muta ad consuet. Panorm. & 68. n. 16.

V. supra disc. 32.

tates, quæ hinc inde confluant, ad effectum inspiciendi quænam magis communis esset, maiorisque sequacium calculo roborata, dum quælibet factio, vel classis eius opinionem esse communem, vel magis communem autumare solebat; Ideoque audiebantur ineptiæ de communi, & magis communi, vel communissima, siue de communi contra communem, ac propterea irrepsit axioma circa improbum legistarum laborem.

Istoque rerum statu retento, illa præsertim assumi solebat problematica quæstio, an auctoritatibus potius, vel rationibus esset deferendum, atque istam posteriorem partem sequi prouidebantur magna Tribunalia, & præsertim Rota X; Hodiè verò, hæc omnia penè abolita sunt, quoniam (vt alibi pluries aduertitur) omnes illæ, quæ nodosæ, atque inuolutæ quæstiones erant apud antiquiores, iam sunt sopitæ, dum vna ex opinionibus, per moderniores, vel per Tribunalia, respectiue, firmiter constituta est pro regula altera verò, pro limitatione; Et consequenter, contingente casu, nulla suppetit necessitas assumendi disputationem in puncto iuris, quænam opinio sit verior, vel magis communis, seu magis rationalis, vt nostris maioribus disputandi onus incubebat; Ideoque merito illi, numericas classes, ac litanias retexere cogebantur; Id autè hodiè super eisdem penitus ineptum est, & incongruum, quoniam disputationes restringuntur ad factum, siue ad applicationem, an scilicet, ex illius casu circumstantijs, locum potius habeat regula, vel respectiue limitatio.

Vt puta; In successione individuis Regnorum, vel principatum, & leudorū, siue primogeniorū, vel maioratū; Apud antiquiores adeò inuoluta erat quæstio, inter patruū secundogenitum, & nepotè ex primogenito, adeò vt aliqui crediderint, vt cū singulari certamine, vel cū iudicio fortis, ea decidenda esset, multas inuoluendo desuper simplicitates; Siue an filij in cōditione positi cēseantur vocati; Aut an sub nomine filiorū veniant nepotes, & descendentes; Vel an masculinū cōcipiat foeminum; Siue, an attendi debeat proximitas grauantis, vel grauati; Aut

an inter patruales, successio esse debeat in stirpes, vel in capita; Vel an Trebellianica possit prohiberi filijs primi gradus, cū multis similibus inuolutissimis quæstionibus; Omnes autè istæ & similes hodiè explanatæ sūt, atque in abstracto, disputatione indignæ reputantur, dum ea solum cadit in concreto; Igitur, regulæ vel respectiue limitationes, quæ in ea regione, vel in eo Tribunali extra controuersiam hodiè firmatæ sunt, atque receptæ, præsupponendæ veniunt, manifestaque ineptia est, irrisione quidè digna, chartas allegationibus desuper implere, & præsertim in magnis Ciuitatibus, vel Tribunalibus respectiue; Sed eis præsuppositis, strictè insistendum est, in exclusione, vel inclusione limitationis, ob illius casus particulares circumstantias.

Maior quoque ineptia est, nimiumque nauseatius stylus ille cumulandi allegationes, atque cum eis inaniter chartas replendi, super illis axiomatibus, vel principijs, quæ sint notoria, nullamque recipiunt alterius Partis contradictionem; Puta quod possessori anteriori, competat manutentio; Vel quod fideicommissario, docto de fideicommissi existentia, & pertinentia, ac legitimatione personæ, & identitate honorū, & incompetencia detractionis danda sit immissio; Siue quod in prophanis, data releuantia, neganda non sit remissoria in prima instātia; Aut quod præsentato ab omnibus patronis, vel à maiori parte, confitto de iure patronatus existentia, & pertinentia, & capacitate præsentati, danda sit institutio; Vel quod literæ Apostolicæ iustificatæ, sint exequendæ, cum similibus, Super his etenim, utique, facultati tribuendum videtur, auctoritates congerere; Ad instar illius, qui sequuto aliquo casu in meridie, cū magno labore, ac sūptu, multos curat testes inducere ad probandū quod tunc esset de die, & non de nocte; Et per consequens non videtur quænam sit excogitabilis ratio, vel finis, ad quem ista ineptia exerceatur.

Tunc itaque iste labor oportunus est, nimiumque commendabilis, atque scribentis eruditionem probat, quando agatur de articulo adhuc dubio, qui existat in illis terminis, in quibus apud antiquo-

Y. tit. de emphiteus. disc. 4. & alibi pluries, & supra dicto disc. 32.

tiquiores, erant superius enunciata, ac similes quæstiones.

Longè autem commendabilius, quando scribens, agnoscendo quod illa opinio, quæ in loco vigeat, erronea, maleque fundata sit, solumque recepta ex abusu pragmaticorum procedendi more pecudum, vel auium, assumat opus, illam impugnandi, ac ostendendi errores, siue illam declarandi; Tunc etenim si haberi possunt multæ auctoritates graues, quæ id comprobent, expedit eas perquirere, & cumulare, non autem procedere cum solis ratiocinijs, cum similibus, quibus eadem congruat ratio; Sed ea cessante, non videtur, ad quid id deseruiat, & cui fundamento, vel rationi innixi sint illi, qui hunc nauseatium stylum adhibent; Nisi dicatur, quod sint ex illis ineptis pictoribus, qui nescientes corpus, eiusque mēbra benè delineare, & efformare, toti insistant in magna colorū congerie super vestibus, alijsque inutilibus ornamentis, quæ tabulā potius deturpāt, eamque apud peritos reddunt contemptibilem; Benè verum quod pulchra videbitur pueris, & mulieribus plebeis, vel reliquo penitus ignaro vulgo &c.; Itā à pari iste ignobilis modus scribendi, referendus est stylo plebis, seu vulgi leguleici; Ideoque merito plebi seu vulgo inūmo, & pedaneo placet, quia styli fortè alterius adhuc altioris eorum intellectus est incapax.

Et nihilominus, etiam in casibus, in quibus hunc laborem adhibere congruat ille adhibendus est, cum illa scriptorū segregatione, vel ponderatione, de qua habetur supra in Rubrica Rotæ, Y occasione agendi de idea Iudicis, cum eadem, quæ de Iudice ibi dicuntur, scriptori, vel Consulenti congruant, ibique videri poterunt.

In reliquis etenim, vbi scriptor, methodicè, ac altè loquatur, plures præsupponendo conclusiones, vel regulas, ex quibus ad aliquam inferat consequentiā, vel conclusionem, utique; (citra manifestā ineptiam) opinandum nō est, quod ille non habeat notitiā illarū auctoritatum, quæ desuper habeantur, ob tā magnam copiā Collectorū, quam hodiè habemus, adeò vt etiā tyronibus, qui vix principia calleāt,

Y. supra dicto disc. 32.

nimium facile redditum sit, magnas facere confarcinationes; Ideoque iste stylus est infimi vulgi, seu ineptæ plebis leguleiorum, quorum nomen, etiam apud primos legum, vel artis oratoriarum patres, & magistrōs, in vsu contemptibile semper fuisse habemus scriptum. Z

Dicere solent Aliqui, quod huiusmodi cumulus allegationum, atque articuli plena reassumptio, prodesse possunt pro imperitis iudicibus, præsertim paruorū locorum, cum quibus præsupposita fieri nō possunt neque; ego improbo stylum quando ista necessitas cogat; Verum id in magnarum Ciuitatum, & Tribunalium Iudicibus, non est supponendum; Aliàs enim dicendum esset quod orator debeat multas facere digressiones docendo etiam regulas grāmaticæ, eo quia multi adesse possunt auditores, qui linguā latinā non intelligant; Et tamē esset iste clarus error, ac ineptia manifesta, quoniam supponendū est, quod oratio fiat ijs, qui grāmaticæ regulas calleant, itā à pari.

Studendum itaque est principaliter congruæ applicationi, pro illius individui casus particularibus circumstantijs, atque pro ipso decidendo; Ad instar medicorum, qui euocati ad infirmum curandum, vacare non debent disputationi scholasticarum quæstionum, siue longis inutilibus apparatus, vel discursibus academicis, super propositionibus generalibus; Sed eas, ut potè notorias, & certas præsupponendo, incumbere debent congruæ applicationi, ad effectum curandi illum infirmum benè perquirendo causā morbi, ac etiam ponderando illius præcisi corporis habitū, ac vires, ex quibus iudicare debent, an congruant illa remedia, quæ doceant regulæ generales artis, atque aliàs erunt imperiti, & contemptibiles medici, curationi infirmi non apti; Et hic est casus, etiam scriptorum seu Consulentiū pro causarum oportunitate.

Magnas item quæstiones disputant aliqui Canonistæ, & Morales, super munte Aduocatorum, an scilicet, & quando liceat illas causas tueri, quæ, pro eorum opinione, iniustæ videantur, adeò vt, si ipsi essent Iudices, sententiarent fauore

Z. Cicero Seneca, & alij quos refert Quintilian. d. 6. 3. lib. 12.

alterius Partis; In hoc autem, ac similibus, quæ internum forū concernunt, nullæ sunt meæ partes agendi, quoniam, ex ijs quæ pluries alibi insinuata sunt viro forensi versato in ijs, quæ externum forum concernunt, incongruum est, hoc munus assumendi quæstiones fori interni, ut potè extra propriam spheram, ut è conuerso incongruum est professoribus fori interni se ingerere in ijs, quæ ad externum pertinent. Y

Relinquendo itaque integrum locum, veritati, discursuè tantum, siue ad quandam propriam satisfactionem (quatenus pertinet ad Aduocatos Curia Romanæ de quibus agitur) videtur quod manifesto æquiuoco laborent Scriptores illi, qui non distinguendo regiones, vel earum diuersos mores, & stylos, generaliter, ac indefinitè loquuntur de Aduocatis, innixi auctoritatibus eorum, qui iuxta propriarum regionum mores, ac stylos, illos supponunt Aduocatos, qui etiam acta, & processus ordinant, atque eorum quæ facti sunt, curam habent, habendo Procuratorem tanquam subordinatum, & inferiorem ministrum practicum, seu exequutorè eorū, quæ ab Aduocato demādentur, iuxta eam proportionem, quæ in Curia habetur, inter Procuratores, & Solicitatores, adeòvt Aduocato benè innotescant ea, quæ facti sunt, atque ad ipsum pertineat, exceptiones proponere, ad subterfugia, & dilationes, quæ calumniam redolere valeant.

In ijs etenim, quæ consistunt in facto, cuius veritas est certa, & inuariabilis, huiusmodi Scriptores bene loquuntur, quoniã tueri causam iniustam de facto, redolet per nece sè fomentum calumniarum, ac etiam mendaciū, quod est de genere maiorum, atq; semper, & intrinsecè est malū, ideoque iniuste defenditur ille debitor, vel rei alienæ illicitus detentor, qui verum creditorem, vel rei dominum defatigare curat, cum calumnijs, & cum subterfugijs, vel cum falsis probationibus.

Id autem penitus incongruum est illis Curia Romanæ Aduocatis, qui (vt decet) superius explicatum puri Iuris Consulti munus gerant, respondendo de iure tantum, super ijs, quæ in facto, per causæ Pa-

tronum præsupponuntur, cum bona fide, credèdo, quod illa vera sint, adeòvt, causæ iustitia, vel iniustitia, pendeat ab articulo iuris dubio, siue dubia applicatione regularum iuris, ad illam facti speciè; Atque tunc solum (pro meo iudicio) istis Aduocatis, præmissæ dubitationes benè congruere videntur, quando scilicet agatur de illis, (nimium tamen raris) casibus, in quibus, agatur de re, in iure clara; & certa, verum Iudex adeò imperitus esset, vt decipi valeat, siue altera Pars de fatigari, cum propositionibus positiuè falsis, vel certè reprobatis, aut cum alijs malitiosis fallacijs, quas iudex, vel alterius Partis parum peritus defensor non cognoscat, cum tunc pariter intrare videatur eadem ratio doli, ac mendacij, seu calumniæ, vt in ijs quæ facti sunt, habetur.

Vbi verò cesset ista circumstantia, quia nempe agatur de puncto Iuris ambiguo, & disputabili, vt pro frequentiori contingentia praxis docet in classicis Curia Aduocatis, dum isti assumi non solent in causis planis, sed solum in ambiguis, & quando causæ Patronus agnoscat quod eius vires non sufficiant, adeòvt frequentius Aduocati euocari soleant, eo modo quo medici extraordinarij alicuius maioris nominis, & existimationis, euocantur per medicum ordinariū, quando videat infirmum in aliquo periculoso statu; Et tunc, non videtur quomodo ad praxim reduci valeant ea, quæ per dictos professores interni fori desuper cum consuetis methaphysicis, vel idealibus discursibus in abstracto ponderari solent, circa propriam opinionem vel conscientiam; Tum quia Aduocati non iudicant, neque cogunt Iudicem ad ita iudicandum, sed solum insinuant motiua comprobata cum auctoritatibus, & doctrinis, quæ habentur in libris impressis, ideoque de facili videri possunt, earumque fallacia dignosci; Tum etiam quia, in magnis Ciuitatibus, & Tribunalibus, adest copia Aduocatorum, literatorum, qui è conuerso per alteram Partè assumpti, id detegere possunt; Ac etiã ipsi Iudices supponèdi sūt periti, vel quod peritos habeant assessores, vel adiutores.

Magis autem ex eo, quod quotidiana pra-

praxis docet, vt in ambiguis articulis iuris, seu in ambiguis applicationibus, ob ingeniorum varietatem, id quod vni videtur album, alteri æqualis doctrinæ, ac integritatis, videatur nigrum; Quinimò vt in eodem Tribunali, ex eisdem, motiuis, non immutato facto, pluries retractentur resolutiones, vel sententiæ; Vnde propterea frequens praxis docet, quod conuocato congressu plurium insignium, & primi nominis Aduocatorum, pro sola veritate concludatur causam esse in tuto, & tamen diuersus sit intellex euentus; Et è conuerso concludatur quod causa sit nimium periculosa, & tamen sit facilis, & felix victoria, vt præsertim in quæstionibus ambiguae voluntatis, mortuorum, vel etiam viuientium, quotidiana experientia probat; Adeòvt stulti, pro meo sensu, reputari mereantur illi Aduocati, vel Professores, qui tutè, atq; constanter, loquantur de iustitia, vel iniustitia. causarum, quarum resolutio, ab articulis iuris controuersis, fortius verò, à dubia applicatione decisionem expectat.

Item quia magnum resultaret præiudicium Partibus, vt Aduocati postquam assumpti sunt, atq; de causæ meritis sunt instructi, ob eorum diuersam opinionem, deberent causæ defensionè deserere, quoniam ità esset pandere secreta causæ, illamque declarare iniustam, antequàm iudex id agat; Et tamen potest ipse decipi, vt frequentissima praxis docet; Et in summa esset res omninò impracticabilis; Ideòq; libenter ab istis scriptoribus audirem, quis nam sit ille, qui credat istam veritatem ita cognoscere.

Illud autem onus, Aduocatis, alijsque Professoribus, incumbere pro meo iudicio videtur, vt consulti pro veritate, illà sincerè, & candidè dicant, eo modo quo eam ex proprio sensu, vel opinione credant; Siue vt assumpti ad causæ defensionem, proprios sensus, propriasq; difficultates clienti aperiant, vt ità rebus suis cōsulat, omninò abhorrendo styllum illorū, qui turpis lucri gratia, atque (vt vulgò dicitur) nè pipiones à columbaria expel-

lantur, omnes asserūt causas bonas, & iustas, adhibendo illud nimium dñabile dictū, vt nulla sit causa mala, quā bonus Aduocatus, non possit facere bonam; Ac etiã mea fuit consuetudo in paruis locis, atque apud pedaneos iudices, apud quos auctoritas scribentis impressionem facere possit, nunquam scribendi, nisi pro veritate; Quæ tamen ità obiter, & discursiue insinuata sint, nihil pro foro interno firmando, cum meum non sit assumere quæstiones opinionis probabilis, vel probabilioris de qua videant ij ad quos pertinet. A

Problematica item est quæstio, an pluribus Aduocatis in eadē causa scribentibus, congruat necnè, omnes eorum in-
46 formationes, reducere in vnum compendium, quod sub restricto vocabulo, in Curia explicatur, cum omnium subscriptionibus, iuxta vsū, qui antiquitūs magis rarus, hodiè, verò, ab aliquo moderno tempore nimium frequens in Curia videtur; Aliqui siquidem id commendant, nedum ob maiorem Iudicum commoditatem, & ne fastidiantur lectura tot informationum, quæ contineant idem, vnde propterea remanere videtur superfluous labor; Tum etiam, ob causarū seruitium, quod scilicet pro consueta ingeniorū diuersitate, aliqui Aduocati insistere magis soleant in certis motiuis quàm in alijs; Et alij è conuerso magis in ijs, quæ per alios negligantur; Ita enim consulitur huic inconuenienti, atq; omnia in vna scriptura proponuntur; Idque expediens reputatur, ob eandem rationem varietatis ingeniorum, quæ in Iudicibus quoque contingit, vnde propterea, quod vni placet, alteri displicet, & è contra.

Ab antiquis enim nostris magistris Aduocati monentur, omnia motiua deducere, etiam ea quæ ipsis leuia videantur, cum sapius ex eis resolutiones fauorabiles reportentur, ijs neglectis, quæ ipsi solida, ac meliora credant, iuxta aliàs insinuatam exemplum dapiferi, qui non illos cibos tantum, qui sibi boni videantur,
P. 2. Relat. H h tur,

Z. in omnibus materijs, & præsertim tit. de fideicommiss. disc. 179.

A. de ista quæstione Fagnan. in cap. nē innitaris de cōstitutionibus ex nu. 381. del Bene oper. moral. de conscientia opinante dubitat. 4. Boss. oper. moral. tom. 1. ex num. 738.

tur, apponere debet in mensa conuiuij, in quo multi accumbant, sed debet apponere omnes illas ciborum species, quæ haberi possunt, ob gustuū, & stomachorum diuersitatem, dum pluribus Aduocatis in causa scribentibus, iudices ex genio, vel casu, vnius informationis lectura contenti esse solent, supponendo quod alij eadem dicant, & consequenter non vident alia motiua.

Alij verò è conuerso id non laudant, nisi in aliquibus casibus nimium raro contingibilibus, in quibus causæ qualitas, ex necessitate, ob multipliciter motiuorum, quamuis laconicus adhibeatur stylus, informationes prolixas exigit; Vbi verò pro frequentiori contingentia, (vt decet) non corrumpatur, optimus, & nunquā satis laudatus antiquus Curia stylus, breuis, ac strictus ad punctū abhorrendo superfluitates vt supra, tunc damnable potius id reputant; Vnde propterea ab ipsis met primis temporibus, in quibus Curiam praticare cæpi, ac semper successiue, expertus sum quod iste fuit sensus magis communis Aduocatorum, seniorum, & primi ordinis, ex triplici ratione; Primò nempe, quia frequentius, in causis præsertim grauibus, pro quarum directione, iuxta superius inlinuatum commendabilem stylum, haberi solent congressus, seu congregationes, vel ob præuias eiusdem causæ disputationes in alia instantia coram Auditore Camera, vel alio Iudice, omnia motiua seu merita, omnesque doctrinæ, seu auctoritates, omnibus pariformiter innotescunt; Et tamē, inter plures in dies experimur varios scribendi modos, quod scilicet Alij sunt boni, & excellentes scriptores; Et è conuerso Alij mali, & inepti, dum vis est in meliori, vel peiori stylo; Vt in aliarum literarum professoribus, & præsertim in historicis, vel chronistis, aut in scriptoribus epistolarum familiarium, qui vulgò secretarij appellantur, quotidiana praxis docet, quoniam pluribus eadem facientibus rerum enarrationes, vnus benè, & excellēter; Alter verò malè, & insipidè, idē explicat; Ad instar plurium coquorum, qui eadem ciborum species diuersimodè condiunt; Sicut pluriū pictorum, qui eadem figuras, super eodem indiuiduo modulo, in diuersis tabulis pingunt, cum similibus, quoniam vis est in stylo, seu in

modo dicendi, cum maiori vel minori spiritu, & elegantia, vnde maiorem, vel minorem faciant impressionem; Et per consequens improprium videtur, quod si plures pictores, diuersas tabulas, super eadem figura confecerint, melius, vel deterius explicantes desideratam imaginē, vt committi debeat vni iuniori, qui fortè minorē praxim vel peritiā habeat, quod ex omnibus, vnā efformet tabulam publicè exponendam, quoniam in substantia erit pictura vnius iuuenis, iuxta eius pingendi, seu delineandi modum, ita obscuratis tabulis pictorum excellentium.

Secundò quia, cum nemo sit qui ingenio cedere velit, omniq; æuo, amor, ac estimatio sui ipsius supra alios, magnā se perhabuerint dominationē, iuxta vulgare exemplū symiæ, cui proprii symioli cunctis animalibus pulchriores videntur; Hinc sequitur quod quilibet ex pluribus scribentibus, ambit, atq; inculcat, vt eius motiua, eo modo, quo ab ipso deducta sunt, reportetur, ægrè ferendo quod aliter fiat, vnde propterea compendij extensor, vt omnibus satisfaciatur, cogitur componere corpus informe cōtra ordinem symmetricum, atq; vt vulgò in Curia dici solet, informatio continet quandā malè ordinatā cōsarcinationē quæ vulgò *Salciccia* nuncupatur.

Et tertio fortius, quoniam in operibus ingenij, maior stimulus est ille ambitionis, & æmulationis, quod scilicet in concursu plurium idem opus componentū, quilibet studeat, ita perfectè, ac benè illud agere, vt plausum maiorem reportet, Idq; præsertim in Aduocatis iuuenibus commendabiliter cordi esse solet ac debet, vnde propterea acuitur ingenium, longeque maior adhibetur applicatio; Atq; id non solum influit in priuatam illius causæ vtilitatem, sed etiam in bonum publicum, quod scilicet ita, ex continuatis actibus, fit habitus bonus, sicque plures efficiuntur excellentes professores; E conuerso autem, vbi sciatur, vel stante stylo, supponatur, quod faciendus sit restrictus, tunc languescit ingenium, atq; cessat ista causa generosæ excitationis, spirituum; Ex his itaque ista posterior opinio, melioribus reputari solet fundamentis innixa, quandoque pro regula teneri debeat negatiua, quandoq; pro causæ qualitate limitanda, sed rarò.

Istam verò necessitatem, seu consuetudinem

dinem, produxit fortè, aliquorū mode rorum scribentium abusus, corrumpēdo adeò excellentem Curia stylum, atq; amplectendo stylū exterum ineptum, ac dānabilem, replendi chartas superfluitatibus; Ac propterea, error, errores generat, atque multiplicat, quoniam si scriberetur (vt decet) iuxta stylum Curia, tunc ista necessitas non adesset.

Non desunt tamen, qui fortè non improbabiler) hunc abusum referunt moderniori diuerso stylo Rotæ in decisionum ædicatione, ob axioma Regis ad exemplum &c. vt superius quoque, agendo de eo Tribunali aduertitur B; Quoniam si in decisionibus adhiberetur (vt adhibendus esset) ille stylus magistralis, qui adeo magno Tribunali congruit, præsupponendi scilicet, iam notas, & vulgares regulares, & conclusiones, neglecto plebeo stylo, illas exornandi cum superfluis allegationibus, strictèque immorandi, more magistræ, non autem discipuli, vel tyronis cum rationibus, & auctoritatibus, in solis motiuis, in quibus consistat causæ pōdus, & quæ fuerint causa resolutionis; Ita quoque edocentur Aduocati, cum eodem stylo scribere strictè super eo puncto, in quo difficultas resideat; Id autem ex bono zelo, pluries insinuare, atq; inculcare nunquā superfluum videtur.

Honorarium Aduocatorum, ex antiqua Curia consuetudine, certam, ac vni-
47. formem habet taxam, quod scilicet sine distinctione causarum, siue magnæ, siue parue sint, nulla ratione habita earum valoris, pro qualibet functione in scriptis, siue sit prima, & magis elaborata informatio ad causam, siue sit breuis responsio, vel replicatio; Ac etiam pro informatione in voce, siue sit vnius Iudicis, siue plurium eadem die, & in eadem causa, ac siue in contradictorio, siue in priuata informatione absque contradictore, in camera, idem est præmium, iuliorum scilicet viginti quatuor, pro magis communi cōsuetudine, & aliquando pro causarum, vel clientum aliqua magis conspicua qualitate, augeri solet, vsque ad summam iuliorum triginta, si-

uè duorum scutorum auri.

Si verò sint consilia, vel discursus pro veritate, vel pro directione causæ quæ instituta, vel instituenda sit, tunc honorariū est duplicatum, quoniam licet etiam sit exiguum, attamen intrat eadem ratio compensationis cum futuro causæ progressu; Vbi verò agitur de consilijs extra Curia, in causis, in quibus non intret dicta ratio compensationis, tunc debet esse maius, & minus pro causarum qualitate; atq; requirentiū discretionē; Vbi tamen indiscretio adsit, adhuc eadem adhibetur diligentia, neque fiant mechanicæ representatiōes vel petitiones.

Istum autem stylum, à quampluribus prudentibus clientibus illarum partium, in quibus ille non vigeat, vsque ad sydera commendari, pluries, ac pluries expertus sum, cum ita eradicetur occasio malæ satisfactionis inter Aduocatum, & clientem, dum iste scit quid dare debeat, & ille quid recipere; Et quamuis aliquibus, primò aspectu, taxa exigua videatur, qualitati operis incongrua, siue indecora; Attamen id clarum continet æquiuocum, quoniam reflectendo ad multipliciter functionum, & huiusmodi recognitionum, earumque cumulum, inuenietur, quod in causæ cursu, importet idem, ac illud præmium, quod vna vice, in notabili summa cum maiori displicentia, & incommoditate præstetur, & quādoque plus.

Prodiit autem ista taxa iuliorum viginti quatuor ex qualitate monetæ aureæ, quæ antiquitus in Curia erat in vsu, illorum scilicet ducatorum auri, qui scuti larghi Solis appellabantur, quoniam pro qualibet functione dabantur duo ducati; Sed quia ob frequentiore vsum scutorum breuiorum minoris valoris istius monetæ cussio negligi cæpit, ideoque rara erat, eius tamen valor ob inferius pretium auri importabat, iulios duodecim, hinc inoleuit vsus dandi æquiualentiam in magis currenti moneta argentea. C

Est quoque problematicum, an damnable, vel commendabilis cenferi debeat Curia stylus, vt idem sit præmium,
P. 2. Relat. H h 2 in

B. supra disc. 32.

C. de hac specie moneta tit. de benef. disc. 89. tit. de penson. disc. 35. & tit. de credit. disc. 140.

in casu victoriæ, ac in altero succumbentis, dum victoria, nullum aliud (pro frequentiori stylo) præferat præmium.

Siquidem pro opinione damnante hunc stylium, vrget motuum quod ita sub spe præmij, Aduocatus fiat diligentior, magisque ingenium acuat; E conuerso autem pro altera opinione vrget ratio, quod ita tollitur occasio Aduocatis, ac defensoribus, turpiter agendi, atque curandi, per phas, & nephas, reportare victoriã, ex stimulo eius maioris præmij, assumendo fortè aliquando potius partes mediatoris, vel negotiatoris lordium, & corruptelæ cum Iudicibus, & Notarijs, vel in obtinendo fauores apud Iudices, quam Aduocati in studio, ac defensione causarum per tramites iuris, & iustitiæ; Vnde propterea lex merito adeo Prohibuit in Aduocatis, & procuratoribus, pacta quotæ litis; Ac etiam ob magna incommoda, quæ litigantibus exinde resultant, dū ob fauorabiles sententias, vel resolutiones, antequam eorum effectum reportent, coguntur istud incommodum de proprio pati, atque frequenter casus præbet, quod exequutio, vel effectus victoriæ, nunquam obtineatur, ideoque potius iacturam, & damnum de proprio sentiunt, cuiusque magis expedisset, illam non reportasse, sed passos esse succumbentiam, istaq; posterior pars est melior.

Quamuis item, super pactis quotæ litis, à lege prohibitis, DD. plures tribuunt huius prohibitionis moderationes, & præsertim vbi participatio proportionata sit mercedi aliàs præstandæ, cuius loco succedat, adeo vt conuentio bona fide potius inita dicatur, ad leuamen, ac maiorem commoditatē clientis; Siue quod aliàs ex facti circumstantijs, cesset ratio, cui hæc legis prohibitio est innixa C; Adhuc tamen in Curia, pro frequentiori praxi, (cum nulla detur regula ab aliqua limitatione immunis) huiusmodi conuentiones non audiuntur, & præsertim in Aduocatis, ac etiam in classicis, & qualificatis Procuratoribus; Tum quia, per bannimenta particularia, iuris prohibitio magis ampliata est, ita tollendo

illas licentias, quas desuper tribuunt DD. subtilitates, vel declarationes; Tum fortius ob communem existimationem, dū speciem infamiæ de facto id redolet; Si enim damnabile, atque existimationi præiudiciale reputatur petere, etiam extra iudicium, fortius autem in iudicio, honorarium, ac mercedem aliàs licitam, & debitam, vt supra, multo magis quando huiusmodi conuentiones fiant.

Iste autem Aduocatorum ordo (vt supra insinuatum est) duplicem habet speciem; Vnam scilicet eorum, qui consistoriales dicuntur, atque numeratum Collegium constituunt, cui cooptantur per Papam, cum prouisione in titulum, tanquam per speciem officij vel dignitatis; Et alteram, gener aliter complexiuã omnium aliorū, qui de isto Collegio nō sint.

III.

De Aduocatis Consistorialibus.

SVper origine autem istorū Aduocatorum consistorialium, variæ habentur opiniones; Vna enim opinio credit, id prouenisse ex decreto seu prouisione Benedicti X. de anno 1340., de tempore quo Sedes Apostolica in Auenionēsi Ciuitate residentiã habebat D; Ex ea ratione quæ superius assignata est, agendo de Papæ Consistorio E, quod scilicet, cum antiquitus Papa consuetudinem haberet, examinandi, ac decidendi per se ipsum, cum voto Cardinalium grauiores causas in Consistorio, quod propterea frequentius, bis in hebdomada tenebatur, cum interuentu Aduocatorum, & Procuratorum, etiam in contradictorio; Incongruum verò, atque indecorum reputaretur, vt omne personarum genus, in eo adeo qualificato consensu admitteretur, ita fortè edocentibus inconuenientibus, quæ exindè, ob illos mores, à magis vrbans Romanæ Aulæ diuersos, resultabant; Hinc proinde, ex pontificio decreto prudenter statutum fuit, vt ad orandum, siue ad informandum in Consistorio, admitti non deberent, nisi illi Aduocati, & Procuratores, qui ad id expresse approbati, ac deputati essent; Adinstar illius

C. De isto pacto Farinacc. quest. 106. Duran. decis. 53. decis. 358. in sen. Peuting. dec. in principio.

D. Camill. Fanuccius de operibus pjs vrbis lib. 2. c. 2. & 3. & ex eo Later. in typo collegij procuratorum.

E. supra disc. 5.

illius prouisionis, quam nostra ætate fecit Tribunal Rotæ, non admittendi ad scribendum in facto, nisi eos, qui præuo examine coram, Decano, vt supra approbati essent, dum etiam in Procuratoribus, vt infra id statutum fuit.

Altera verò opinio, longè antiquiorem expetit originem, vt scilicet, isti Aduocati consistoriales (nuncupatione tractu temporis immutata) sint illi septem regionarij Vrbis defensores, qui à Diuo Gregorio Magno, pro defensione pauperum, & aliarū personarum, quæ oppressiōnibus essent subiectæ, institutæ fuerunt; Ex pluribus id arguendo; Tum scilicet, ex vocabuli identitate, cum idem importet, defensor, ac Aduocatus; Tum ex altera identitate numeri septenarij; Ac etiam ex identitate muneris, dum istis ex debito officij incumbit, pauperes, aliasque miserabiles personas tueri; Plures quoque ponderando prærogatiuas, præfatis antiquis defensoribus competentes, quibus isti Aduocati hodiè potiuntur; Maiorem quoque antiquitatem arguendo ex eo, quod plures enunciuntur personæ, ista qualitate præditæ, priusquam præfatus Benedictus X. sedem Petri occuparet; Et præsertim Summus Pontifex Bonifacius Octauus, ac etiam insignes Iuris Consulti, *Lapus, Oldradus, & S. Raimundus*, & alij. F.

Quidquid autem sit, de vnus, vel alterius opinionis veritate, atque integrum locum illi relinquendo, cum parum, vel nihil referat, an antiquior, vel recentior sit introductio; Siue de quo tempore, ad formam collegij numerati redacti sint; Certum est, quod numerus septenarius, notabilem habet antiquitatem, vt potè in primitiua Ecclesia in vsu habitus, vt docet septenarius numerus Prothonotariorum, & Subdiaconorum Apostolicorum; Ac etiam, in moderniori Curia, idem septenarius est numerus Clericorum Camerae, & Referendariorum; Cumque supranumerariorū vsus inualuisset, eo modo, quo in Camerae Apostolicæ Clericis inualuisse superius aduertitur F. 2; Hinc

F. Rubens in opusculo Aduocatorum Consistorialium cui redituui defensoris nomen tribuitur cap. 1. Scannarol. de visit. carceratorum lib. 1. c. 3. sect. 2.

F. 2. supra disc. 33.

sub Innocētio Octauo, idem in isto Collegio quoque statutum fuit, quod prius Calistus III, alijque Pontifices in dicto altero Collegio Clericorum Camerae decreuerant, vt scilicet, ad solos septem numeratos, emolumenta, & munia spectarent, non autem ad alios supra numerum; Isti verò erant varij, dum ex testimonio Practicorum, qui scripserunt sub Paulo tertio, tres tunc erant, istud Collegium ex decem Aduocatis constitutum esse referendo. G.

Hodiè verò (incertum est quo tempore id sequutum sit,) adinstar fortè Collegiorum Rotæ, Camerae, pluriumque aliorum & præsertim illius Prothonotariorum, ex duodecim constitutum est; Eadem tamen in praxi continuante differentia, inter septem antiquiores, & quinque iuniores, quod scilicet, quamuis quoad honorificos tractatus, ac præminentias, in cappella pontificia, alijsque locis, ac etiam circa ius orandi in consistorio; Siue in facultate doctorandi; Vel in capacitate officij Reçtoratus studiorum, quod penes idem Collegium, ex Apostolica concessione, titulo oneroso, sub Sixto V. residet, aliaque iura, vel prærogatiuas, & præminentias, æqualis omnium sit conditio; Attamen quoad participationem emolumentorum, illa est inæqualis, cum ad solos septem antiquiores pertineat, cum aliqua maiori prærogatiua eius, qui inter omnes maiori polleat antiquitate officij, cui, adinstar omnium aliorum collegiorum, Decani vocabulū tribuitur; Dummodo tamen, in eodem statu, vel sphaera Aduocati perseueret; Adeo vt, si diuersum, quamuis maiorem, Prælaturæ, ac etiam Episcopalis, siue Archiepiscopalis, ac etiam Patriarchalis dignitatis gradum assumat, per quam, vbi non agatur de Episcopatu actuali, & re-sidentiali, sed solum titulari in partibus infidelium, officium non vacat, sicuti vacat per Episcopatum, cum actuali administratione, vel per assumptionē ad Cardinalatum, siue ad Auditoratum Rotæ, vel ad Clericatum Camerae, cum tali casu, ad

G. Vestr. in praxi lib. 2. cap. 18.

ad instar eorum quæ de Rotæ Auditorio dicta sunt, primus efficiatur secundus, atque decanatum occupet ille, qui inter simplices Aduocatos sit antiquior; Ex ea congrua ratione, quod caput esse debet ex iplo corpore, eiusque natura seu qualitate, non autem ex diuersa.

In cooptatione eius, qui ad locum vacantem per Papam assumatur, eadem obseruantur solemnitates adamussim, quæ supra in Rotæ Auditoribus insinuatæ sunt H, circa examen, cum duplici disputatione; Vna scilicet publica, & solemniter in Aula magna Palatii Cancellariæ, coram Collegio Cardinalium, totaque Curia, vt ibi dictum est, alijs Aduocatis argumenta proponentibus; Et altera priuata, quæ secreta dicitur, præuis quampluribus solemnitatibus, ad instar earum, quæ in altero Rotæ Collegio adhiberi solent, præuioque consimili processu, super vita, moribus, gradu doctoratus in vtroque iure, legitimis natalibus, & alijs; Ea addita, per eiusdem Collegij statuta, quæ circa finem retroacti sæculi, de anno 1582 ordinata fuerunt I, vt natales, non solum legitimi, sed etiã nobiles esse debeant; Ex ea tamen nobilitate, quæ legalis dicitur, apra distinguere nobilem ab ignobili in propria patria, qualis qualis illa sit, adeo generosa desideranda non veniat, vt quotidiana obseruantia docet L.

Locum fixum, ex Apostolicis indultis, eodem modo, quo de Rotæ Auditoribus dictum est, tres obtinent Ciuitates, Bononiensis scilicet, Ferrariensis, & Mediolanensis; Alij verò nouem, pro Papæ arbitrio eliguntur, atque pro frequèntiori contingentiã, ex Vrbe, alijsque Ciuitatibus, & locis Italicæ ditiosis temporalis Ecclesiæ assumuntur, ac etiam ex Hetruria.

In hoc autem, maior cernitur ea, quæ agendo de Rotæ Auditorio supra insinuata est, iniuria, quam patiuntur illæ duodecim adeo amplæ, & Romanæ Curie proficue provincie, ex quibus constituitur Regnum Siciliae citra pharũ, quod aliàs Apulie, hodiè verò Neapolitanũ dicitur, dum ab eo tempore, in quo quidam

Baldassinus, Neapolitanus huic collegio cooptatus fuit, ratione coadiutorie, habens alterũ Baldassiuũ successorem, illarum nationum fatum tribuit, vt negligi mererentur; Et fortè merito, ita exigentibus rationibus, quæ in eadem Rotæ rubrica insinuata sunt.

Longè verò maior iniustitia, in isto Collegio elucere videtur, quàm in altero Rotæ, quoniam maiora emolumenta, quæ istud sustineant, ex duabus potissimùm proueniunt causis; Prima nempe, ex emolumentis, quæ obtinentur pro concessione gradus doctoratus in vtroque iure, dum ista facultas, ab antiquo tempore, penes istud Collegium, ex Apostolicis indultis residet M; Et secundò, ex orationibus quæ fiunt in Consistorio, pro concessione pallij, quæ fiat Archiepiscopis; Siquidem maior pars eorum, qui doctoratus lauream ab isto Collegio suscipiunt, est ex illis qui ad id ad Urbem accedunt ex dictis prouincijs, ob quosdam matriculationis rigores, qui citrà omnem rationem adhibentur in doctoratu conferendo per Collegium Neapolitanum; Adeo fortè vnquam detur casus, quod Mediolanenses, Bononienses, & Ferrarienses, ab isto Collegio dictũ gradum suscipiant, quinimò neque Hetruscũ vel alij subditi ipsius met Status ecclesiastici, excepta Vrbe & locis adiacentibus, ob frequentem Vniuersitatum numerum nempe; Firmanam; Perusinam; Macerantensem; Vrbinateensem; Ferrariensem; Bononiensem; Pisanam; Et Senensem; vltra aliàs magis remotas; Patauinam; Parmensem; Papiensem; Taurinensem, &c.

Prout etiam, ex Bononiensi, & Mediolanensi Ciuitatibus, vnus tantum respectuè pallij emolumentum obtinetur; Ex Ferrariensi verò nullum; E conuerso autem ex dicto Regno, eiusque prouincijs, obtinentur emolumenta vnus, & viginti Archiepiscopatum ibi existentium, adeo rectè dici valeat, quod pro maiori parte, Collegium ab eo Regno sustentetur; Et tamen in eo locum non habet, ita, (vt dictum est) meritò exigentibus, illarum

M. dicto opusculo cap. 5.

H. supra disc. 32.

I. recensentur per Rubrum in dicto opusculo Aduocatorũ Consistorialium cap. 1. n. 20.

L. de his speciebus nobilitatis tit. de præmi-
nent. disc. 35.

larum nationum, seu verius Metropolitanæ Ciuitatis moribus, ac ventosis applicationibus in leuitatibus.

Locum habent huiusmodi Aduocati in Cappella pontificia, ac etiam in pontificijs equitationibus solemnibus, alijsque functionibus, in ore Collegiorum prælatiorum, cum quodam solemnibus habitu coloris violacei, quem etiam adhibent, in dicta functione publicarum disputationum, alijsque publicis functionibus, illa præsertim exequiarum generalium, quæ singulis annis, post Kalendas, fiunt pro Rotæ Auditoribus, siue exequiarũ particularium, singulorum Auditorum, vel Aduocatorum Consistorialium; Aut in festo quod celebrat Collegium Procuratorum vt infra; Vel in apertura Rotæ, ac similibus; Quinimò in quibusdam maioribus solemnitatibus, coronationis Papæ, & Imperatoris, & canonizationis Sanctorum, habent vsum cuiusdam vestis, quæ formam pluuialis habet; Atque in ista materia canonizationis Sanctorum, pluribus gaudent prærogatiuis; Tum quia, eis tantum conceditur, in publicis Consistorijs, desuper orare in illis spatijs, in quibus sequatur aliquod Papæ otium, vt supra in Consistorij rubrica aduertitur N; Tum etiam quia, in publica, & solemniter functione canonizationis, ad eos, vel eorum aliquos pertinet pariter orare apud Pontificem, atque petere adscriptionem illius serui Dei cathologo Sanctorũ, quosdã alias prærogatiuas quoque, obtinendo in ista functione, & in altera coronationis Papæ; Illam quoque valde existimabilem prærogatiuam interueniendi in Concilijs generalibus.

Habitus verò domesticus, & quotidianus, antiquitùs, vsque ad meam Curie praxim, erat communis; etiam alijs Aduocatis non consistorialibus, vestis scilicet longæ ad formam togæ, cum quadã cappa perforata, cui mantelloni vocabulum tribuitur, pariter vsque ad talos, ad differentiã illius cappæ breuioris, vulgò mantelletæ, quam supra vestem, ad

N. supra disc. 5.

geuagerunt Episcopi, alijsque Prælati, illi præsertim, qui sint simplices Referendarij Signaturæ, absque alio adiuncto munere, dum, denegato eis vsu coloris violacei, eundem adhibent colorem nigrũ; Iste siquidem habitus erat communis omnibus Aduocatis, tanquam toga doctoralis; Ab aliquo verò moderno tempore, per alios est intermissus; Et merito, cum indecorus vel respectiue incommodus, atque dispendiosus esset, præsertim iuuenibus, vel ijs, quibus natura, vel fortuna avara esset, circa professionis occupationes, & negotia, vnde propterea, inoleuit in Aduocatis idẽ vsus vestis, & pallij, pariter ad vsũ togæ, quã adhibent, Procuratores, & Sollicitatores, ac etiam Medici, alijsque professores, & quorum habitus hodiè communis est cum illo Clericorum sæculariũ, qui ab aliquo tempore, ad instar, illum in vsu habere cæperunt. O.

Hinc proinde sequutum est, vt iste vsus cappæ perforatæ, seu mantelloni remanserit singularis Aduocatorum Consistorialium; Idque eorum existimationis, apud populum & in aulicis functionibus, nimium considerabile augmentũ produxit, dum ita, quandam prælatitiam figuram quodammodo facere videntur; Et quamuis ex Alexandri VII. decreto, iste habitus eis priuatiuè concessus fuerit; Attamen fuit concessio Solis de mense Augusti, dum iam communis vsus id produxerat.

Inter Curiales autem, illam quoque ex Sixti V. moderna concessione obtinent prærogatiuam præcedentiæ, supra alios Aduocatos, adeo consistorialis iunior, præcedat seniorem Aduocatum non consistorialem P; In informando autem, vt in Rotæ rubrica aduertitur Q, nullatenus potuntur prærogatiua, circa commendabilem ordinem prioritatis temporis; Bene tamen, circa aliquam magis honorificam associationem, quam Iudices, iuxta antiquos Curie ritus, faciunt omnium Curialium, iuxta eorum diuersas sphaeras, magis scilicet associando consistoriales, quam

O. de isto vsu togæ doctoralis tit. de iurisd. disc. 93.

P. Const. 62. Sixti V.

Q. supra dicto disc. 32.

quam non consistoriales, magisque Advocatos, quam Procuratores collegiales, & magis Procuratores collegiales, quam alios non collegiales, magisque istos, quam Sollicitatores.

Obtinet quoque istud Collegium, regimen, ac administrationem Vniuersitatis studiorum Urbis, quæ sub vocabulo Sapientiæ explicatur; Ac etiam nimium existimabilis est vsus antiquus, de quo etiam antiqui Scriptores testantur Q. 2. 64 obtinēdi à Pontifice alicuius ex eorū filijs idonei, & capacis coadiutoriam cum futura successione; Quod etiam quandoque (licet rarius,) in fratre, vel nepote, ex fratre praxis docet; In his autem coadiutoribus aliqua praxis, quæ à iuris regulis exorbitat, habetur parum commendabilis, quod scilicet, in eisdem functionibus eodem tempore, cum eodem solēni habitu interueniunt, coadiutus, & coadiutor; Ac etiam quod coadiutor, adhuc viuente coadiuto, locum antianitatis occupat, etiam supra eos, qui postea in titulum prouideantur, quod nimium refert, vt iure antianitatis occupetur locus inter septem antiquiores, qui solum demolumentis vt supra participant.

Relinquendo autem pariter locum veritati (nullas iudicis, vel decisoris partes desuper assumendo) an ex aliquo Apostolico indulto, vel potius à casu, & ex antiquo magis commendabili vsu, quod non nisi excellentes & primarij Aduocati huic Collegio cooptarentur, id prouenerit; Illud tamen præbet plurimum sæculorum continuata obseruantia, quod duo infra scripta Aduocatorum officia, Camera scilicet vel fisci, & pauperum, penes huiusmodi Aduocatos Consistoriales esse consueuerunt, vt præsertim legitur de insigni Iuriconsulto Bonifacio de Vitalinis, circa eundem supra recensitum annum 1340; Atque præ cæteris, munus Aduocati fiscalis, obtinuerunt insignes Iuriconsulti, quorum scripta apud posteritatem remanserunt, Siluester Aldobrandinus, Antonius Gabriellius, & Io: Baptistæ Spada, Aduocati Consistoriales R; Idque

Q. 2. Vestr. dicto cap. 18. lib. 2. dicto opusculo cap. 6.

R. Rubens in dicto opusculo cap. 7. & Charitarius in syllabo Aduocatorum Consistorialium Scannarol. dicto lib. 1. c. 3. sect. 2.

magna consideratione est dignum, non quidem, vt Papa præcisè arctatus esse debeat ad præfata munera, non nisi ex hoc personarum genere assumere; Id enim fabulosum est, atque stultitiæ speciem redolet, dum vbi etiam explicitum adesset priuilegium, adhuc tamen certum est iuris principium, vt illud non liget ipsum Papam concedentem, qui etiam officia collata, & priuilegia concessa tollere potest S; Sed vt in pari causa, & quando in isto Collegio adsint viri doctrina, & integritate, alijsque animi congruis dotibus idonei, præligi de congruo mereantur, non autem, vt Principis vel Reipublicæ seruitio aliter exigente, id præcisam redoleat necessitatem.

Ex his autem liquet, istud esse munus nimia existimatione dignum, dum præmissas prærogatiuas producit, ac etiam utilitatem bursalem considerabilem in septē participantibus menstruorū scutorum quinquaginta circiter, nullumque præstat exercitio Aduocationis impedimentum; Illudque etiam, ad instar Tribunalis Rotæ, Pontificum, Cardinalium, & insignium Præfulum seminarium esse consuevit, dum ab eo, tanquā ab equo Troiano, multi Summi Pontifices, Cardinales, & Præsules prodierunt.

Reputantur item Papæ familiares, dū ad instar Prælatorum obtinent partem panis palatii Apostolici; Ipsique habentes in eorum Collegij protectorem Sanctum Iuonem Aduocatum, eius solemnitatem, cum interuentu Collegij Cardinalium, & Rotæ Auditorij celebrant in Ecclesia, quæ in adeo magifico studiorum vel Sapientiæ Palatio constructa est; Ac etiam curam, & administrationem habent per celeberrimam Bibliothecam sub Alexandro VII. in eodem Sapientiæ palatio constructam singularibus, ac excellentibus libris instructam, multisque alijs potiuntur prærogatiuis; Isteque reputatur congruus gradus ad Rotæ Auditorium, aliaque maiora munera.

De

S. tit. de Regalibus disc. 148.

IV

De Aduocato Pauperum.

Quamuis autem in Curia, magis quam alibi, consultum sit pauperum defensionem, & patrocinio, eò quia, omnes Aduocati, indistinctè istam charitatem libenter exercent, vt etiam faciunt Procuratores, siuè sint collegiales, siuè non, cum adsit quædam pia Congregatio Curialium, quibusdam festiuis diebus haberi solita in Ecclesia Sancti Caroli ad catenarios, pro receptione supplicum libellorum, personarum miserabilium, quæ gratuitum patrocinium implorent, ibique causæ repartuntur; Ac etiam quia Aduocatis Consistorialibus, vt potè illud munus obtinentibus in officium à Papa, istud onus incumbit R; Adhuc tamen in causis criminalibus, ita consultum non remanet, ob styllum Curie alibi insinuatum, quod classici Aduocati, & causarum Patroni, nimium occupati in causis civilibus, tam spiritualibus, quam prophanis, abstinent à criminalibus, in quibus propterea parum versati sunt, quasi quod istæ videantur professiones distinctæ, Civilistarum, & Criminalistarum, adeo ut earum quælibet totum occupet hominem; Ac etiam, ob alterum valde quidem commendabilem styllum, tractandi causas criminales cum nimia celeritate, adeo ut sæpius, terminus defensionum restringi soleat ad horas; Et merito quoniã cum delinquentium, ac facinorosorum hominum punitio fiat potius pro medicina præseruatiua publicæ quietis, & tranquillitatis, vt homines à criminibus arceantur, quam pro curatiua criminis iam irremediabiliter patrati; Hinc proinde, quo magis punitio est celer, cum recenti memoria criminis, eo magis est medicina proficua, & operatiua, adeo ut frequenter contingat, vt pauperum Aduocatus, & Procuratores, nedum omnibus alijs negotijs, sed ipsismet cibo, & somno neglectis, cogantur huiusmodi defensionibus toti vacare; Ac propterea, quamuis istud munus Aduocati pauperum, competentibus emolumentis prouisum sit, in annua summa scutorum auri mille circiter, ultra alia emolumenta, & utilitates, quæ resultant à

R. Scannarol. de v. s. ubi supra.

74 franchitijs gabellarum quibus potitur, tanquam vnus ex ijs, qui sedent in Tribunali Camera, vt agendo de eodè Tribunali supra aduertitur; Ac etiam ob facultatem, quam habet, perinde ac si esset vnus ex Iudicibus ordinarijs, interponendi decreta, in actibus voluntariæ iurisdictionis, putà in contractibus minorum, & mulierum ad formam Statutorum Urbis; Nec non nimium existimabilis reputetur audientia Papæ, tam in diebus ordinarijs, in quibus alijs officialibus præstatur, quam etiam in diebus, & horis extraordinarijs, quado res urgeat; Et quod magis est, videatur munus, quod magnam præbet occasionem meriti apud Deum, quando bene, & cum debita charitate exerceatur, vt frequentius exerceri praxis docet, & præsertim per hodiernum, nimiam quidem probitatis, & charitatis Aduocatum Eusebium amicū meū, virum candidissimum; Adhuc tamen, pro meo sensu, vel genio, his non obstantibus, videtur munus, nimium incommodum, & erumnosum, utique non desiderabile; Tum ob prædicta incommoda, vnde frequenter integras noctes insomnes ducere oportet; Tum etiam quia, penè semper, standum est inter planctus, & suspiria, ipsorum carceratorum, quos audire oportet, eorumque vxorum, & coniunctorum; Et quod magis est, cum agatur de grauibus causis, vitæ, & famæ hominum, cum damno irremediabili; Hinc proinde quando causæ exitus, reddat defensionem non proficua, illi semper remanere videtur quidam conscientiæ stimulus, pro omnimoda, & maiori diligentia fortè non adhibita; Siuè animi angor, quod indebitè ad patibulum traductus fuerit ille, qui ab eo non reputaretur, illo opprobrioso sine digno.

Ex his itaque sequitur, quod non de facili inueniantur, neque sint frequentes Sancti Iuones, qui ex charitate, suoque ære viuendo, atque alia negotia deserendo, istud munus suscipiant, ideoque præcisè necessarij sunt illi, qui in officium, huic muneri, toti addicti sint, iuxta omnium principatum, & magnorum Tribunalium styllum communcion.

Præficiuntur itaque huic muneri per Papam vnus ex ordine Aduocatorum, atque P. 2. de Relat. I i iuxta

79 iuxta supra insinuatam praxim temporis considerabilis, ex illo consistoriali, qui non prohibetur continuare professionis exercitium, quod prius haberet in causis civilibus, prophanis, vel spiritualibus, in Rota, aliisque Tribunalibus, cum id non sit incompatible cum officio; De facto tamen quaedam species incompatibilitatis resultat, ob continuas occupationes ut supra.

Potitur iste Aduocatus, iam recensitis prerogatiuis, habendi audientiam Pape, & sedendi in Camera, more aliorum, qui
80 camerales dicuntur, nec non exercendi voluntariam iurisdictionem, cum considerabilibus emolumentis pariter insinuat, atque est officium regulariter, & de sui natura perpetuum, quod per mortem, vel per promotionem ad maiora munera incompatibilis cessat; Ac etiam ius habet interueniendi in omnibus Congregationibus criminalibus, quae pro commendabili stylo, qualibet hebdomada habentur in superius enarratis Tribunalibus, Gubernatoris, Auditoris Camerae, & Vicarij, ac etiam in foro Capitolino, sedendo etiam de tempore quo causa examinatur, ac vota proferuntur eodem modo quo Aduocatus fisci, quem praecedit, digniorem locum occupando; Prout etiam interuenit in visitationibus carcerum, ut supra insinuatum est in rubrica, in qua de huius visitationis Congregatione agitur; Atque nostra aetate in ultima Cardinalium promotione facta per Innocentium decimum, pro consuetis Curiae contingentijs, rerumque circumstantijs, ab isto munere Aduocati pauperum, cum sola aliquorum mensium praelaturae vtriusque Signaturae mixtura, vidimus (dignè quidem) euectum ad purpuram, magnum, in minoribus, & in maioribus, amicum meum, Carolum Gualterium Vrbeuetanum, nuper immaturè deunctum.

Prohibetur autem iste Aduocatus scribere ad defensionem, diuitum & idoneorum, cum praemio; Et merito quidem, ex
83 duplici probabili ratione ita prouisum est; Primo scilicet ne magis deditus huiusmodi causarum defensionem, quae praemium habeat manuale, deserat causas pau-

perum, vel eisdem (ut decet) non sit ita diligenter deditus; Ideoque congruit, ut singulariter sit in eis occupatus, dum causae civiles compatibles dilationes, ac moras pati possunt; Et secundo, ne detur ansa, vel occasio turpiter agendi, ac etiam à minus idoneis praemium extorquendi, sub affectata credulitate vel opinione, quod essent idonei; Aliaque super hoc munere recensentur per illos, qui de praxi visitationis carceratorum volumen componere laudabiliter professi sunt. S.

V.

De Aduocato Camerae & Fisci, At etiam de Promotore Fidei.

EX eodem Aduocatorum ordine, ut supra, iuxta stylum, omnibus principatibus communem, per Papam assumitur vnus, qui in officium tuentur causas
84 Camerae, & fisci tanquam Aduocatus, agendo solum de ijs, quae iuris sunt, iuxta supra insinuatum stylum Aduocatorum Curiae, cum de ijs quae consistunt in facto, circa compilationem, processum offensiuum & defensiuum, eiusque visionem, aut lecturam, ac alia huiusmodi, pertineat ad duos Camerae, & fisci Procuratores, de quibus infra.

Dicitur autem Aduocatus, Camerae, & Fisci, quoniam licet, in grammaticali, ac etiam in legali significatione, ista vocabula Camerae, & fisci, synonyma sint, idemque sonent; Nilominus pro stylo, seu loquendi vsu Curiae, reputantur diuersa; Ut enim alibi pluries aduertitur, duplex fiscus habetur; Vnus scilicet qui dicitur favorabilis, & privilegiatus, concernens publicum ararium Principis, vel dotem Republicae, constitutam, ex iuribus regalibus, aliisque publicis emolumentis, non pœnalibus; Et alter odiosus, tam circa personalem delinquentium punitionem, pro qua fisci officiales, & defensores, ex officio instant, atque principaliter incubunt, quam etiam pro interesse burfali, quod resultat à publicationibus bonorum, & à pœnis pecuniarijs, quae ratione criminis, vel contumaciae fisco applicantur; Vnde propterea privilegia tacitae hypothecae, & potioritatis in bonis postea

postea quaesitis, aduersus anteriores, ac alia, quae per legem, fisco attributa sunt, primo fisco favorabili, non autem alteri odioso competunt; Atque huic posteriori, non autem primo congruit vulgare dictum Plinij, in epistola ad Traianum, quod sub bono Principe, fisci causa semper mala est; Ac propterea sub nomine Camerae explicatur prima fisci favorabilis species, cuius causae post consumptam primam instantiam, vel respectiue quandoque secundam coram Apostolicis Collectoribus, & Thesaurario, vel Cameraario, cognoscuntur in Tribunali Camerae, quod se non ingerit in confiscationibus bonorum delinquentium, vel in alijs
86 multis & pœnis pecuniarijs ratione delicti, cum solum de illis causis criminalibus seu pœnalibus, ipse cognitionem habeat in vltiori instantia, quae dependeat à iuribus cameralibus; Puta in causis decupli, contra administratores, vel Appaltatores fiscales, qui computa minus fideliter tradant; Vel ubi agatur de pœnis, ob fraudatas gabellas, siue ob occupata bona, vel iura Camerae; Aut ubi ageretur de illis confiscationibus, quae civili potius, quam criminali more fiant de illis bonis, quae in isto principatu possideantur per illum qui in altero principatu, vel territorio sententiam capitalem, veram, vel contumacialem, cum publicatione bonorum passus fuerit V, dum in pœnis & confiscationibus, quae fiant in Tribunali Gubernatoris, vel Auditoris Camerae, & Vicarij, ac in alijs, tam Urbis, quam reliquis Status ecclesiastici, ut potè pertinentibus ad Tribunalia criminalia, Tribunal Camerae se non ingerit, ideoque inoleuit ista vocabulorum discretio, quod scilicet, aliud sit Camera, & aliud sit fiscus, cum distinctis patronis, seu Procuratoribus, dum ille qui est Camerae, dicitur Commissarius; Ille verò qui est Fisci, appellatur Procurator fisci ut infra de eis agedo.

Cum itaque iste Aduocatus, vtriusque Procuratori, in ijs, quae iuris sunt, opem praestare soleat, ac debeat; Hinc proinde dicitur Aduocatus Camerae & fisci, ad

87 denotandum vtrumque munus, dum iste Aduocatus ius habet interueniendi in omnibus Congregationibus criminalibus, quae ut supra fiunt, qualibet hebdomada, in Tribunalibus, Gubernatoris, Auditoris Camerae, & Vicarij, ac etiam in Congregatione Consultae, quae, ut supra in eius particulari Rubrica, habetur bis in qualibet hebdomada, nec non in visitatione carcerum, & in alijs congressibus, in quibus de causis criminalibus agi contingat.

Maius verò, ac principale eius munus, versatur circa causas camerales alterius fisci favorabilis, quoniam cum materia criminalis, comparatiue ad duas civiles, prophanam scilicet, & spiritualem, theoreticè sit nimium facilis, & finita, adeo ut
88 ille ingeniosus professor, qui se illi addicat, ad breue tempus, quoad partem theoreticam, seu scientificam, valde peritus, ac excellens reddi valeat, quod vtrique de praefata duplici materia civili, etiam si viuat centum annis, non de facili asseri potest; Maior autem materiae criminalis difficultas, vel peritia consistat in praxi, pro qua exiguntur magis experientia, & sagacitas, quam pars scientifica theoretica; Hinc proinde, nimium raro sequi solet, ac debet necessitas recurrendi ad maiorem peritiam Aduocati, cum ad munus Procuratoris fisci, cui principaliter istae partes incumbunt, assumi non soleat, nisi criminalista peritissimus, & qui diu, per omnes criminalitatis gradus transierit,
89 ac versatus sit, etiam gerendo munus iudicis, vel Locumtenentis, cum istud officium Procuratoris fisci generalis Urbis, reputetur primus, ac maior criminalistarum gradus; Accedente potissimum, quod in Curia, & praesertim in Tribunali Gubernatoris, & in Congregatione Consultae, in quibus maiora, & grauiora negotia criminalia peraguntur, pro frequentiori praxi, proceditur cum stylis, & cum bannimentis, ac etiam cum motibus proprijs pontificijs, adeo ut nimium rari sint casus, in quibus ita prouisum non sit, vnde propterea ad apices, vel regulas
P.2. de Relat. li 2 iuris

T. tit. de Regal. disc. 119. cum seqq.
V. eod. tit. de Regal. disc. 160. & latius in supplemento.

iuris communis, conuolare oporteat, atque maiorem Aduocati peritiam adhibere.

Hinc proinde, in quodam extraiudiciali dubio, quod incidenter de recenti excitatum fuit, an scilicet, clericatus, præsertim in sacris, compatibilis esset cum hoc officio Aduocati Camerae & filci; Illi, qui incompatibilitatem asseuerabant, præcipuum constituebant fundamentum, in decreto Concilij Lateranensis sub Innocentio III., registrato inter decretales, X per quod expressè inhibetur clericis ne sanguinis causas agant, atque in eis quoquo modo se ingerant; Et ex cuius decreti, aliorumque Canonum, vel sanctorum Patrum auctoritate, Canonistæ, & Morales, in specie istorum munerum, Aduocati, & Procuratoris fiscalis, firman, vt per illa, irregularitas incurrat, saltem illa quæ dicitur leuitatis, quoniam non solum manibus, sed cum gladio materiali, homicidium committi, & sanguis fundi dicitur, sed etiam cum gladio linguæ, & sic cum petitione, vel consilio, aut mādato, vel alia cooperatione, iuxta sententiā Diui Augustini, agendo de passione Domini, quod licet per milites, non autem per scribas & phariseos, alioque iudges, materialiter crucifixus fuerit, magis tamē occisus fuerit gladio linguæ, & clamando ad Pilatum *Crucifige*, *Crucifige*. Y

Diuersa tamen erat mea opinio, quam audiui magis communiter in Curia apud bene versatos haberi, ex ratione superius recensita, quod scilicet reuerà istæ partes, instandi apud Iudices in casibus particularibus, pro pœna ordinaria delinquentium in concreto, aliaque gerendi, quæ ad idem tendant, reuera sunt Procuratoris fiscalis, qui totum agit; Interuentus autem Aduocati in Congregationibus criminalibus, quamuis per Apostolicas constitutiones æditas super reformatione Tribunalium iniungatur; Z; At tamen ille, istas partes, iuxta frequentio-

rem antiquum stylum, non gerit, sed potius, tanquam insignis, ac primarius iurisconsultus (qualis hucusque semper esse consuevit ille, qui hoc munus occupauit)

92 habendo votum consultiuum tantum, non autem decisiuum, gerit partes Consiliarij pro veritate, super ijs, quæ in puncto iuris ambigui consistant, nè in aliquem errorem, cum iustitiæ detrimento incurrat, quod æquè se habere potest, ad inquisitorij condemnationem, ac ab solutionem, ita theoricè, seu in abstracto, iuxta ea, quæ proponuntur de iure respondendo, atque gerendo solas partes insinuatoris, vel magistri, & principaliter consulendo pro seruitio iustitiæ, ac Reipublicæ quiete, nõ autem se ingerendo in applicatione ad concretum, vt ille Reus tanquam sufficienter conuictus de crimine, tali, & tali pœna puniatur, cum reuera istæ non sint partes Aduocati, sed Procuratoris fiscalis vt supra; Contrarium autem pro frequentiori praxi est in alijs principatibus, eorumque Curijs, & Tribunalibus, quod .i. præcipuè, ac totales partes, quæ in Vrbe geruntur per Procuratorem, explicentur per Aduocatum, cuius Adiutor, vel sollicitator est Procurator, eo modo quo infra, agendo de Procuratoribus, aduertitur; Ac propterea alibi disputari solet quæstio, quæ tamen in Curia nunquam pro mea notitia auditur, an Aduocatus fiscalis possit allegari suspectus. A

Et vterius, cum ista dicatur quædam irregularitas impropria, & remota, quæ non prouenit à crimine, vel à peccato, sed ab actu licito, quinimmo meritorio, Hinc prouenire potius dicitur à quadam maiori Ecclesiæ pietate, quoniam Diuinum oraculum Sacræ paginæ veteris testamenti, per quod vir sanguinum ab altari aueli præcipitur, tanquam mysticum potius quàm morale, euauisse videtur, vt potè euacuatum per Incarnationem, & passionem Christi; dum aliàs Papa non posset dispensare irregularitati ex homicidio, præ-

A. Fontanell. decis. 30. Carena resol. 169. n. 31.

X. In cap. sententiam 9. de Cler. vel Monach. Y. ex his ita firmant alijs relatis Maior. de irregularit. lib. 2. cap. 9. Giballin. de irregular. cap. 4. diff. 16.

Z. Scannarol. de iust. carcerat. lib. 1. cap. 4. num. 14. de Rubens in dicto opusculo disc. 7. num. 35. & seqq.

præsertim voluntario, & criminoso, cuius contrarium incōcussa praxis docet, & reuerà loquitur de homicida criminoso; De ista verò specie magis leuis, ac remotæ irregularitatis, in illis Tribunalibus, quæ Papalia sunt, & in quibus Iudices, aliique officiales, præficiuntur per ipsum Papam, qui rectè sciet, quid acturi sint, id non procedit, per quandam virtualè seu implicitam dispensationem, quæ ita inesse videtur; Vt docet praxis in Gubernatore, & in Vicario, eiusque Vicegerente, & in Auditore Camerae, quod interueniunt in huiusmodi Congregationibus, quarum ipsi sunt Præsidentes & Regulatores maiores; Atque pro frequentiori praxi, & præsertim in Tribunali Gubernatoris, ab istius sensibus, magis, vel minus rigorosis delinquentium, celer, & rigorosa punitio pendet, ipseque casum refert Papæ, atque ab eo oraculum recipit; Idemque respectuè; In Cardinalibus Legatis, Præsibus prouinciarum; Et in Gubernatoribus Ciuitatum Status ecclesiastici, qui omnes sunt Prælati, pro magna parte in ordine sacerdotali, & frequenter in Episcopali, & Patriarchali constituti; Magis verò, id cōprobat praxis Congregationis Consultæ, de qua superius in eius particulari Rubrica actum est, quod in ea interueniunt multi Cardinales, & Prælati, vt plurimū in sacerdotali ordine constituti, ac etiā in Episcopali, qui quotidie missam celebrant, & tamen, magis proximè, atque in longè maiori frequentia, causas sanguinis agunt, præcisè decernendo in concreto mortem inquisitorum.

Decretum verò Concilij Lateranensis in genere emanatum pro vniuerso Orbe, prudenter æditum fuit, atque exactè obseruandum est, respectu Tribunalium secularium, siue aliorum, quibus ista ratio non adapteretur; Adinstar eorum quæ alibi insinuantur, circa militiam, vel notariatum criminalem, aliaue officia secularia, quæ cum clericatu incompatibilia reputantur non tamen in seruitio Papæ. B

In hoc autem versatur continuum, atque perpetuo damnabile pragmaticorū æquiuocum, attendendi scilicet doctrinas, vel leges, in sola litera, seu genera-

litate, non reflectendo ad congruam applicationem resultantem à debita distinctione casuum, & regionum, aliarumque circumstantiarum, & sine qua nunquam applicatio bene sequi potest; Atque inde resultare solet frequens incurfus æqui-uocorum, præsertim in Moralibus, circa forensia, seu iudicialia, quoniam nullam fori negotiorum practicam notitiam habentes, procedunt cum propositionibus generalibus in abstracto, quæ foro interno bene congruere possunt, non autem adaptantur foro externo; Sive rectè procedunt, in vna regione, non autem in altera, ob diuersos mores, vel stylos.

Nimiæ autem existimationis est in Curia istud officium, non solum ob interuentum in omnibus Tribunalibus, & Congregationibus criminalibus, in quibus eius votum solet esse magni ponderis, magnæque auctoritatis, sed etiam ob alia maioris existimationis negotia cameralia pertinentia ad vtrumque fiscum ecclesiasticum, & prophanum, Papæ scilicet tanquam Papæ per vniuersum Orbem catholicum, et eiusdem tanquam Principis Ditionis temporalis; Ideoque iste Aduocatus sedet quoque in Camera inter Camerales, atque interuenit in Congregationibus, quæ pro iuribus Camerae fiunt coram Thesaurario, quarum vna Computorum, & altera Cameralis dicitur; Necnon in Congregationibus Montium & Baronum, vt supra de eis agendo aduertitur; Ac etiam in Congregatione Immunitatis Ecclesiasticæ, & in altera Consistoriali, omnibusque alijs, in quibus sedes vel Camera Apostolica, quoquo modo, directè, vel indirectè interesse habere potest.

Magis autem crescunt huius Aduocati existimatio, auctoritas, & occupationes, quando (vt pro frequentiori praxi sequi solet) ei iniunctum quoque sit alterum officium seu munus, (quod reuera est diuersum, ideoque à persona diuersa occupari potest) Promotoris Fidei, idest Aduocati fiscalis, vel oppositoris in causis beatificationis, vel cultus, aut canonizationis seruorum Dei, vt ita melius veritas inquiratur, atque per acrium oppositionum ignem perficiatur aurum, ne

B. tit. de penson. disc. 47. & seqq.

ne aliàs ex nimia pietate, vel deuotione eorum, qui huiusmodi canonizationibus vel beatificationibus incubunt, admittantur ea, quæ admittenda non sint; Ideoque interuenit quoque in Congregatione Rituum, alijsque congressibus, vel actibus qui istam materiam percutiant; Non interuenit autem in illis causis fidei, quæ aguntur in Congregatione vel Tribunali Inquisitionis vniuersalis, dum adest proprius, ac particularis fiscalis.

Emolumenta istius officij, sunt eadē, quæ superius insinuata sunt de Aduocato pauperum & aliqua maiora, dum illi volenti, interdictum non est, scribere in causis criminalibus contra reos, ad instātiā accusatorum, vel instigatorum, recepta mercede; Quod tamen, licet sit licitum, non tamen honestum reputari solet, ideoque pro frequentiori praxi, possessores huius officij ab hoc abstinere consueuerunt; Et quando admixtum quoque sit prædictum aliud manus Promotoris fidei, alia obtinentur considerabilia emolumenta, licita, & publica pro mercede magni laboris.

Occupari semper huc vsque consuevit, vt etiam supra aduertitur, istud munus ⁹⁶ per magnos, ac primarios Curie viros, qui non solum essent insignes Iurisperiti, & canonici, magis verò in feudali, cuius peritia principaliter necessaria reputatur, ob feuda, aliaque iura regalia Cameræ; Sed etiam in exacta notitia Conciliorum, & ecclesiasticarum, ac prophandarum historiarum pro iuribus Sedis, & Cameræ Apostolicæ bene tuendis, occasione controuersiarum iurisdictionalium, vel præeminentialium, quæ habeantur cum Principibus sæcularibus; Ideoque illud occuparunt supraenunciati insignes Iurisperiti primarij Aduocati, *Aldobrandinus, Gabriellus, & Spada*, vt docent eorum scripta, quæ publicæ luci ædita sunt; Neque dissimiles fuerunt alij, quorum labores sub tenebris remanserunt; Vt præsertim nostra ætas vidit, in insigni Iurisperito, & primario Aduocato Antonio Cerro, patre Caroli, qui postquam, triginta circiter annorum spatio, in Rota, etiam tanquam Decanus, commendabiliter sedit, dignè ad purpuram euectus fuit; Dictique Cerri successor fuit, idemque munus, iun-

ctum cum altero Promotoris fidei, à prædecessore quoque tentum, spatio triginta annorum, & ultra, exercuit, & exercet Petrus franciscus de Rubeis, aliàs primarius Aduocatus, nunquam in parte scientifica satis commendatus, dum non solum, eximius, ac profundus est Iurisperitus, verè scientifico more, per principia, non autem per traditiones, & reperienda, iuxta ineptum morem Pragmaticorum, quibus magis sæculum moderum abundare videtur, et præsertim ob magnam peritiam in materia feudali; Sed etiam quia, dici potest animatum archiuum vniuersale historiarum, ac Iurium Sedis Apostolicæ, adeo vt (sine aliorum præiudicio) ob huiusmodi vniuersalitatē, ac memoriæ promptitudinē, & ingenij acumen, similem virum Iurisperitū, non sim expertus; Et tamen, iā octuagenario maior, in hoc munere, ad sepulchrū forsā accedet, alijs maioribus, muneribus in parte occupatis ab ijs, quorum aliquos Deus scit; Talis enim est, consuetudo fortunæ stultitiæ, vel aularum consuetudo.

V.

De Procuratoribus seu causarum Patronis.

Eodem retento præsupposito, cum quo in Aduocatis hucusque processum est, quod scilicet agatur de ijs, qui ⁹⁷ non solo nomine, sed etiam re sint tales, non autem de ijs qui vix ad sollicitatoris munus idonei, istudque reuera exercentes, Aduocati, vel Procuratoris nomen usurpant; Ad instar eorum, quæ de Doctoribus eorumque priuilegijs Scribentes tradunt; Nobile est in Curia Romana Procuratoris officium, cuiuscumque insigni Iurisperito, etiam nobilium natalium congruum, vt quotidiana praxis docet, dum plures munus Procuratoris exercent, qui etiam Aduocati primi ordinis esse possent; Ideoque eis non congruunt ea quæ ab aliquibus de isto procuratoris officio dicuntur, cum intelligenda veniant, de illis procuratoribus merè mechanicis, qui vacant solum actibus mechanicis in compilatione processus Siquidem Procuratores Curie Romanæ sunt verè causarum Patroni, qui, more Aduocatorum, se non ingerunt in actibus inferioribus, & mechanicis, quos explicant, per sollicitatores, vel per eorum iuue-

iuuenes, & adiutores, dum eorum partes sunt componendi commissiones, vel monitoria, seu libellos, nec non articulos, instructoque processu, illum videndi, atque exinde conficiendi discursū pro congressibus fieri solitis pro directione causarum, ita instruendo Aduocatos de illarum statu, atque promouendo motiuetiam iuris; Efformando quoque informationem facti & iuris, pro cuius maiori cōprobatione, superaddi solent informationes Aduocatorum; Verū adhuc, tam motiuis, quam auctoritatibus more Iurisperiti illa bene referta est, adeo vt reuera gerant ea quæ in alijs Tribunalibus, & regionibus gerunt Aduocati, vbi non habeatur ille vsus Aduocatorum, qui habetur in Vrbe; Ideoque apud antiquos scriptores communis est traditio quod Procuratores Curie Romanæ, exquati sunt Aduocatis aliarum Curiarum. B

Bene verum quod in abusum irrepsisse viderur, atque potius damnabile reputatur, vt Procuratores, in ijs quæ iuris sūt, ⁹⁹ nimium se extendant siue immorentur, dum ita quandoque, à partibus ingenij, quæ magis gratæ sunt, allecti, seu abstracti, ab inferioribus, minusque gratis partibus, diligentis, & accuratæ lecturæ processus, & indagatiōis facti distrahi solent cum præiudicio causarum; Ideoque eorum præcipuæ partes esse debent, in diligenti studio processus, atque in indagatiōe facti, eiusque, breui, quidē, sed accurata, & diligenti enarratione, excitando solum motiua, vt Aduocati suppleant, cum doctrinis, & ratiocinijs.

In Procuratoribus autem, magis frequens esse solet vsus annuorum stipendiorum, seu provisionum, adhuc tamē ¹⁰⁰ in parte intermissus est, comparatiuè ad antiquum stylum quando ita stipendium annū statutum non sit, eorum honorarium pro mercede laboris, est in omnibus vniforme, cum illo Aduocatorum, supra recensito; Cum aliqua tamen discreta moderatione, circa frequentiores functiones, quas ipsi facere solent in voce, vel in scriptis, per memorialia, super incidentibus; Merces autem studij processu de partibus, solet esse maior, vel mi-

nor, pro illorum qualitate, & pro Partium discreto arbitrio; Adhuc tamen quædam taxa moderata, ex antiquis traditionibus, in praxi apud eos habetur.

In isto quoque ordine, dignoscitur eadem suprainsinuata discretio consistorialium, & non consistorialium, siue ¹⁰¹ collegialium, & non collegialium, dū adest Collegium, quod ab antiquo (iuxta vnam opinionem supra recensitam) per Benedictum XII. de anno 1340. in Auenionensi Ciuitate erectum fuit, illorum Procuratorum, quibus tantum liceret consistorium ingredi, atque causas consistoriales peragere, ideoque illi qui sunt de Collegio, intulantur Procuratores causarum Sacri Palatii Apostolici; Non dicuntur enim consistoriales, quoniam hodie non habetur amplius vsus disputandi causas contentiosas in Consistorio, ideoque illud non ingrediuntur vt Aduocati; Habent item facultatem scribendi etiam in iure, atque à Iudicibus, & Tribunalibus maiores obtinent honorificos tractatus, quàm obtineant illi Procuratores, qui non sint de Collegio, & supra quos licet antiquiores habent præcedentiam, eo modo quo supra de Aduocatis Consistorialibus est dictum. C

Antiquiori tempore, illud non erat numeratum; In hoc autem sæculo sub Paulo V. effectum est tale, constitutum ¹⁰² in numero, determinato vigintiquatuor; Bene verum, quod vacante loco per mortem, vel per promotionem ad statum diuersum incompatibilem, non sequitur illic subrogatio, vt in Collegio Aduocatorum praticatur, sed expectari solent pluriū locorum vacationes, & postquam aliquis considerabilis numerus desit, tunc, tanquam per speciem promotionis, ab ipso Collegio, absque alia auctoritate, fieri solet bene visa cooptatio aliorum, inter plures ex ijs, qui desuper præces porrigant atque digniores, vel magis proeecti videantur.

Ista verò admissio, vel cooptatio, fieri solet, præiudicanti diligenti processu, non solum super idoneitate in exercitio professionis, quæ minus alijs inquiritur, quoniam vbi quis ad istud Collegium adscribi petat, iam effectus est notoriæ idoneitatis,

tatis; Potissimè quia illa hodiè probatur quoque per examen Rotale, quod ad annos præcedere solet, ut infra; Sed principaliter, super vitæ, ac morum probitate; Et potissimè, super illa probitate quæ præcuiat ipsius professionis exercitium, magnam habendo rationem, bonæ, vel malæ famæ, super integritate, vel calumnioso genio respectuè; Ac etiam super natalibus nobilibus, vel saltem in propria patria, civilibus, valdèque honestis, nullo pacto admittendo eos, qui legitimum natalium defectu laborent, minusque si eos habeant legitimos, sed plebeos; Atque hinc sequutum est, ut omni tempore viri nobiles, etiam de familijs antiquis, & illius nobilitatis, quæ generosa sit, istud munus exercere, atque ad Collegium admitti non dubitauerint; Ex præfata ratione, quod reuera istud munus causarum Patroni in Curia, importat idem, quod illud Aduocatorum extra, dum illa species Aduocatorum, quam habet Curia, est singularis.

Item ex isto Collegio, ad instar eorum, quæ superius dicta sunt de altero Aduo-
104 catorum, plures prodierunt Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi & Prælati, qui primaria Curia officia habuerunt, illa præsertim Datarij, & Gubernatoris Urbis; Ut præsertim inter plures, circa finè retroacti sæculi, & initium currentis, praxis docuit in *Dominico Thufco*, qui post alios gradus, fuit Urbis Gubernator, & præsertim de tempore quo Clemens VIII. Ferrariam adiit, deindeque Cardinalis, pontificatus etiam valdè proximus, ut concludunt chronica docent; Atque nostra ætate vidimus insignem Canonistam *Marcum Aurelium Maraldum*, Datarium Pauli V. & secretarium Breuium Urbani VIII. & Innocentij X., & *Hieronymum Bertuccium* Datarium Innocentij X. & alios; Benè verum, quod ex reliquo catu Procuratorum non collegialium plures quoque eisdem dignitates, & fortunas sortiti sunt.

Plures quoque prodierunt Auctores
106 operum, quibus ad publicam utilitatem potimur; Ut præsertim ex antiquioribus inter plures sūt, *Vesfrus*; *Gallestus* seu *Massa*; *Papazonus* Et *Mandosus*; Et ex

recentioribus; *Præfatus Cardinalis Thufcus*; *Lotterius*; *Vbertus*; & alij.

Obtinebat Collegium antiquiori tempore ius præsentandi vel nominandi, ad
107 pingue, & qualificatum beneficium, Archipræsbyteratum nuncupatum, Ecclesiæ S. Mariæ supra Rotundam, quod eidem Collegio magnâ præbebat, nedum honorificentiam, sed etiam vtilitatem, ita scilicet providendo aliquos ex collegialibus, qui nollent, vel non possent amplius Curialibus negotijs vacare; Verum ob reuocationem huiusmodi patronatum, quæ in Concilio Tridentino sequuta est, isto considerabili iure caruit; Obtinet autem cappellam Sancti Michaelis Ar-
108 changeli in Ecclesia Sancti Eustachij, atque in die Dedicacionis de mensè Septembris, dum missa solemnitas in dicta cappella celebratur, interueniunt duo collegia, Auditorum Rotæ, & Aduocatorum consistorialium, in habitu solemnitate; Auditores scilicet cum roqueto, & cappa magna; Et Aduocati, cum illo habitu violaceo, quem, ut supra, adhibent in aliquibus solennitatibus, & isti sedent intra cappellam, Extra verò eam, intra ambitum columnarum, à latere dextero, post Auditores Rotæ, in banco elevato pannis cooperto, sedent iuxta ordinem antianitatis, alij Aduocati non Consistoriales, iam cogniti, & probati, quos eidem Collegio inuitare videatur; Et à lerere sinistro, post Aduocatos consistoriales, in consimili banco cooperto, ipsi Procuratores collegij, iuxta pariter ordinem antianitatis; Ipsi autem bini ex quattuor inferioribus aliquibus diebus præcedentibus curâ habent inuitandi Auditores, & Aduocatos, tam consistoriales, quàm simplices; Atque in eadem functione, in obsequium Collegij, interueniunt quoque stantes in reliqua parte Ecclesiæ, Iuvenes, & sollicitatores, ac etiam aliqui Procuratores, ex illis qui aspirant ad cooptationem in Collegio; Adeò ut, respectu Curia forensis, videatur quidam solennitas, alicuius maiestatis, præparatoria quoque alterius, quæ de proximo in prima die iuridica Octobris fieri solet in apertura Rotæ; In cuius equitatione, iam recensita occasione agendi de isto Tribunali D,
cum

D. supra disc. 32.

cum interueniant duo Auditores inferiores repræsentes Tribunal, immediate
109 post eos interueniunt duo Aduocati Consistoriales, & duo ex illis Procuratoribus eorum collegia repræsentes; Idemque ordo sedendi, qui tenetur in ista solemnitate, tenetur etiã in exequijs generalibus, quæ singulis annis in Kalendis anni noui fiunt pro Auditoribus Rotæ, ac etiã in particularibus singulorum Auditorum, & Aduocatorum consistorialium decedentium, ut supra.

Antiqui scriptores praxis Romanæ Curia, istius collegij alumni, superius re-
110 censiti E damnant, ut alij, præterquam istis collegialibus, qui ita præuio processu probati sunt, permittatur istud munus causarum Patroni exercere, vel quod saltem istud vocabulū, vel attributū alijs assumere liceat, quasi quod libertas quæ desuper, cuicumque vulgari professori conceditur, aliquod nobilitati muneris præiudicium, causare videatur; Non tamen eorum sensum, Curia amplexa est; Et merito; Tum quia exiguus est eorum numerus, ideòque insufficientis, dum ob negotiorum multiplicatam, magnus requiritur numerus Procuratorum qui forte in decuplo, & ultra est maior, quam sit ille Aduocatorum, de iure respondentium; Tum etiam quia inter illos, in quibus natura parum beneuola fuerit, eis absque demerito, tribuendo natales illegitimos, vel plebeos, excellentia & peregrina ingenia frequenter adesse solent, adeò ut efficiantur Curiales primarij, eximia doctrinæ iuncte cum integritate, ac probitate morum; Ideoque iustum non esset istis, qui huiusmodi defectus, absque de merito proprio patiuntur, aditum præcludere, ne talentū à Deo sibi concessū exercere valeant; Ac etiam quia, nonnulli ex ijs, qui huius muneris exercitio se addicunt, nobiles etiam generosæ nobilitatis regionis vel patriæ, in qua munus Procuratoris, in modica existimatione sit; Quamuis rectè sciant, quod Curia mores sint diuersi; Adhuc tamen, ut satisf-

faciant opinioni vulgi in propria patria ab huiusmodi positiua adscriptione se abstinere solent; Ponderando quoque quod esset species monopolij, in iure damnati.

Inconuenientibus autem, quæ per dictos antiquos Practicos considerantur, 111 tempore nostræ ætatis, occurrere studuit Rota, introducendo examen, quod coram Decano fieri solet per duos antiquiores huius collegij Procuratores, tam super idoneitate ad munus exercendū, quàm etiã ad super morū probitate, & integritate, neque aliàs admittuntur ad scribendum in facto in ipso Rotæ Tribunali, Unde propterea illi, qui approbati sint, dicuntur procuratores Rotaes, ideoque prodijt quidam nouus ordo, diuersus à reliquo genere.

Stante autem huiusmodi collegiorum existientia, plures in facti contingentia, 112 (oretenus tamen, & in forma familiarium discursuum) dicere consueui, quod in Curia, indefinitè non procedat propositio, quam DD. firmant, quod scilicet, Aduocati, & Procuratores, necessitate, vel iusta causa impellente, quamuis inuiti, per Magistratus cogi valeant ad patrocinium præstādū vel consulendū, quasi quod huic muneri se addicendo, quemdam quasi contractum cum Republica, inire dicantur F; Ut agendo de medicis tam corporalibus, quàm spiritualibus a libi aduertitur G; Siquidem cum ad sint illi Aduocati, & Procuratores, qui munus suscipiunt solemniter, & in officium, pluribus potièdo emolumentis, & prærogatiuis, quibus alij carè; Hinc proinde, rationabile videtur, ut ex regula *Secundum naturam* &c. ut quem sequuntur commoda, sequantur incommoda, istorum prior debeat esse obligatio; Aliorū verò nisi subsidiaria; Benè verum quod nimium rarò, & fortè nunquam formiter huiusmodi quæstiones disputari occasio præbet.

Huiusmodi autem Curia Procuratoribus, magis quam Aduocatis, congrue.
P. 2. Relat. K k re

E. *Vesfr. in prax. lib. 2. dicto c. 19.*

F. *Mastrill. de Magistrat. lib. 1. cap. 30. nu. 78. & seqq. Muta ad consuet. Panormo c. 68. num. 20.*

G. *tit. de iurisdic. disc. 32.*

113 re videtur traditio antiquorum Canonistarum H, ut plus mereantur A duocati bene suum officium facientes, quam religiosi Chartusiani; Eo quia ista professio, de sui regulari natura, nimium periculosa sit; Peieradi etenim occasio, in calumnijs, & mendacijs (ut supra aduertitur) propriè vigere videtur in ijs defensoribus, qui causas dirigunt, ac processus ordinant, atque ex eorumdem processuum, aliorumque iurium visione, distinctam habent informationem facti, in cuius alteratione viget periculum animæ; Ac etiam quia, ut potè fiduciarij litigantium, tam in litibus, quam in alijs negotijs, beneque informati de omnibus secretis domorum, ita illi, quibus latronum, & grassatorum potius, quam Curialium nomen congruit, eos suffocare, atque exorari fatagunt, siuè cum præuaricationibus secreta pandere, ut ab alia parte pecunias obtineant; (Et utinam in Mundo non adessent Curiales ex huiusmodi infami genere); Et per consequens bene dicitur, quod magni meriti celsendi sūt apud Deū, probi Curiales tanquā operarij iustitiæ, Reipublicæ proficui; Boni etenim, & integri causidici, non solum

114 Reipublicæ proficui sunt, pro causis, & negotijs, quæ ipsi peragunt, sed etiam quia, cum eorum exemplo, eos qui malos mores, vel malum genium habeant, terrent, vel saltem in parte coercent, ne maiora mala committant; Ac etiā quandoque cum ipsi iudicibus, idē effectus resultare solet, dum probi, & integri Curiales, iudicibus, & Magistratibus cuiuscūq; gradus sint, libere, & alrè loqui possunt quādo videant iustitiā titubantē quod non possunt face re illi qui malos habeant mores.

Procuratoribus item, magis quā Aduocatis, pro Curia stylo, congruere videntur ea, quæ alibi agendo, de contractibus, vel ultimis voluntatibus infirmi ad fauorem medici, insinuata sunt I, cum Aduocati, & præsertim classici, penè cum litigantibus non tractent, neque causarum, ac negotiorum curam habeant, 116 adedv̄t quandoque cause disputatæ, bonum, vel malum euentum, per hebdo-

madas, vel menses ignorent, totaque fiducia, & conuersatio litigantium, sit cū Procuratoribus, à quorum libito, ut plurimum pendet Aduocatorum assumptio, ac mutatio; Quin immò etiam approbatio seu fama, quoniam litigantes, à Procuratoris oraculo pendere solent, atque iudiciū efformare, an bene vel malè Aduocati scripserint; Vnde proptere in Curia res videtur in oppositum eius quod alibi praxis docet, quod scilicet Aduocati, & præsertim iuuenes, qui negotiorum occasione s cupiunt; Vel etiam illi seniores qui (iuxta meam dicendi consuetudinē) ex ordine mendicantium censendi sunt, Procuratoribus nimium obsequiosi esse coguntur.

Itē istis classicis Procuratoribus, æquac 117 Aduocatis, congruunt omnia alia quæ DD. tradūt (loquendo generaliter de Aduocatis) quoniā isti propriè sunt illi Aduocati, quorum vsus in Vrbe est frequentior; Tum circa punitionem, ob iniurias, & conuincia in scriptis, vel oretenus L; Tum etiam circa eam propositionem, quam antiqui Canonistæ tradunt M, ut Aduocato bonam causam fouere iustè opinanti, deducere quoque liceat motiua irreleuantia, ob aliquorum iudicium imperitiam vnde bona, & solida motiua non agnoscant, amplectantur autem irreleuantia, & leuia, iuxta aliàs insinuatum exemplum illorum, qui salubres ac nobiles cibos nauseant, nimium autem eis cordi sunt, fabæ capæ & alia; Dummodo tamen absit mendacium posituum in quo est punctus.

VI.

De Procuratore fiscali generali Vrbe Alijsq; fiscalibus, & de Procuratoribus pauperum; Ac etiam de Commissario Camera.

Q Vemadmodum autem, in ordine Aduocatorum, ut supra, sunt duo superior recensita officia, Aduocati pauperum, & alterius Aduocati Camera, & fiscali; Itā in hoc ordine Procuratorum, adsunt officia, pariter pro pauperibus, ac pro fisco, & Camera, quales sunt; Procurator

fif.

L. Sanfelix. decis. 374.

M. Io. Andr. inc per tuas num. 7. qui filijs sint legitimi Aponte de Proreg. tit. de assens. reg. in Rubrica in foro.

fiscalis generalis, de quo iam supra (licet incidenter) actum est sufficienter, occasione agendi de Aduocato fiscali; Ac etiā pluries mentio habita est agendo de singulis Tribunalibus Vrbe, quæ causas criminales quoque peragant; Istudque munus inter alia, supra recensita, primum locum occupat, dum Fiscalis præcedit Commissarium Camera, atque dicitur Papæ familiaris, non solum ob partem palatii, quam obtinet, sed etiam quia vitur vestibus violaceis, quibus vtuntur 119 Papæ familiares actuales, & aulici, qui illi in aula domestica inseruiunt, Camerieri appellati, quorum aliqui sunt honoris tantum, alij verò actuale seruitium præstant; Eisdem prærogatiuas in omnibus habet quoque Commissarius Camera qui est Procurator Camera, & fiscali in ciuilibus, siuè in negotijs cameralibus, iuxta distinctionem superius traditam, inter Camera, & fiscum.

Ambo itaque isti duo Procuratores, Camera, & Fiscali in officium, sedent in Camera inter camerales, ac respectiue interueniunt in Congregationibus, alijsque congressibus criminalibus, vel cameralibus, pro qualitate negotiorum, quæ eorum cuiuslibet incumbunt, ut agendo de Aduocato fiscali supra aduertitur.

Et nisi essent officia manualia ad nutum amouibilia, adeo non habeant illam perpetuitatem, quam de eius regulari natura habent prædicta duo alia officia Aduocati pauperum, & Aduocati fiscali, essent longè maioris existimationis; Tum ob maiora emolumenta; Tum etiam ob maiorem occasionem beneficiorum, vel præiudiciorum, ex quibus in hoc Mundo existimatio maior resultare videtur Fiscalis scilicet in causis criminalibus, & Commissarij in appalibus, & spolijs, alijsque iuribus cameralibus, dum isti officiales maiorem habent in huiusmodi negotijs partem, quā Aduocatus, qui 120 iuxta eandem Curia praxim, etiam cū priuatis, reputatur remedium subsidiarium pro difficultatibus, quæ consistunt in puncto iuris, in reliquis autem totum pondus, totaque fiducia est Procuratorum, Idque ad rem potissimè comprobat praxis audientia Papæ; Siquidem, ut alibi

supra aduertitur, post Cardinalem nepotem superintendentem generalem, & Datarium, ac Secretarios Breuium, & Status, magis frequentem, & accuratam audientiam Papæ habent, Gubernator 121 Vrbe, & Thesaurarius statutis diebus mercurij, & sabati, vltra illā extraordinariā quam negotiorum urgentia exigat; Isti verò officiales maiores semper adiunctos habent præfatos officiales minores, Gubernator scilicet Fiscalis, & Thesaurarius Commissarium, ut si oportunitas exigeret, Papæ audientiam quoque habeant; Quinimò praxis quandoque docet, quod maiorē fiduciam habeat Papa cum fiscali, quā cū Gubernatore, siuè maiorē cum Commissario, quā cum Thesaurario, Et tamen id non sequitur in Aduocato, quem raro, & in aliquibus extraordinarijs grauibus negotijs, Papa solet audire.

Bene verum est, quod antiquioribus temporibus, longè maius erat munus Commissarij Camera, dum quamplura explicabat ex ijs, quæ nunc explicat Gubernator, & Thesaurarius, ut sæpius recensiti antiqui Romanæ Curia praxis scriptores testantur. N.

Non semper tamen isti officiales, ex isto Procuratorum ordine assumuntur, & præsertim Procurator fiscali, dum ut superius insinuatum est, esse solet peritus criminalista, qui in munere iudicis, vel Locumtenentis criminalis diu versatus fuerit; Pro frequentiori autem praxi ex hoc ordine procuratorum, & præsertim ex illis collegij, assumi solet Commissarius, sed quandoque rarius, etiam ex ordine Aduocatorum.

Habent autem isti officiales adiutorem, vel ministrum subordinatum, qui substitutus fiscali, vel substitutus Commissarij appellatur, istique ex ordine sollicitatorum, & quandoque etiam procuratorum, non tamen Collegij assumi solent quantum praxis docet.

Adsunt quoque in criminalibus, quidam alij fiscales; Nempe ille supraenunciatus, Tribunalis Sancti Officii, siuè Inquisitionis vniuersalis; Alter fori Capitolini enunciatus in eiusdem fori particulari rubrica; Et alter in Tribunali Edilium

Kk 2 Iium

N. Vestr. dicto lib. 2. c. 19.

H. Hostien. in proem. sum. numer. 8. Muta ad consuet. Panorm. c. 68. & alij communiter.

L. lib. de testamen. disc. § 13

lium seu Magistrorum viarum, ut pariter supra in huius Tribunalis rubrica habetur.

Procuratores pauperum, duo sunt, ut occasione agendi de visitatione carceratorum, pariter supra insinuatum est O; ¹²⁶ Vnus scilicet, quem iuxta generalem morē omnium principatū, & magnorū Tribunalū respectuē, deputat Papa, tanquam adiutorem, & operarium Aduocati pauperum, in ijs quæ facti sunt, siue in ijs, quæ processus ordinaria concernunt; Alter vero deputatus per insignem Archiconfraternitatem, quæ Charitatis appellatur, eaque erecta est in Ecclesia Sancti Hieronymi propè palatium Farnesianum; Qualia verò sint istorum Procuratorum munera, vel obligationes, plenè agunt moderni scriptores de visitatione carcerū, qui in hoc munere, nimium laudabiliter diu versati sunt, ideoque apud eos facile erit inspicere. P.

VII.

De Sollicitatoribus, & Agentibus, aliisque togatis qui sub Curialium genere veniunt.

In iuridica significatione, Sollicitatores sunt duplicis speciei; Vna scilicet forensium seu causidicorum qui in causis contentiosis, sunt adiutores, & operarij Procuratorum, circa acta ordinaria, & alia munia personalia magis mechanica, in quibus classici, & occupati Procuratores non solent se ingerere per se ipsos, ut supra dictum est; Et altera eorum, qui vacant negotijs Datariae, & Cancellariae Apostolicae, ac etiam Secretariae breuiū, seu Penitentiarum, & sic circa gratiosa potius quam contentiosa.

De communi verò loquendi vsu, sub hoc vocabulo Sollicitatorū, veniunt solum illi de prima specie, cum alij de secunda, appellentur Expeditores, siue Expeditionerij.

Verificatur autem in forensibus, & contentiosis, ista tertia species, in causis Tribunalis Rotæ, ac etiam in aliquibus grauibus aliorum Tribunalium, & præsertim vtriusque Signaturæ, Cameræ, & Audi-

toris Cameræ; In reliquis enim generaliter ista contradistinctio non datur, quoniam vnus gerit omnia, solumque aliquando (sed raro) vbi grauis difficultas urgeat, ad opem Aduocati, ut plurimum, post vulnus acceptum, recurrere solent; Istorumque est maior, ac penè infinitus numerus, vtriusque figuram facientium Procuratorum scilicet, & Sollicitatorum respectuē, pro causarum qualitate; Quinimò etiam inter eos plures classes seu distinctiones dignosci videntur, pro diuersitate Tribunalium, quibus aliqui omnino addicti sint, in alijs nõ versantur; Aliqui verò magis, & minus, alijs quoque vacant.

Istorum Sollicitatorum, qui sub Procuratoribus, eorumque subordinatione, causas sollicitant, munus est incumbere aliquibus actibus ordinarijs, tam iudicialibus, quam extraiudicialibus, & præsertim in citationibus, & intimatiõibus, atque in subscriptionibus dubiorum, atque in distributione informationum in propositione causæ, iuxta ea quæ agendo de Tribunali Rotæ insinuatæ sunt Q. ac etiam in illis Cameræ, & vtriusque Signaturæ; Ipsique ut plurimum interueniunt in contradictorijs, quæ habentur in publicis audientijs, in Tribunalibus præsertim Auditoris Cameræ, & Vicarij, ac in alijs.

Et quoniam isti, pro maiori parte esse solent iuvenes studiosi, & diligentes, qui hoc munus suscipiunt, ut instruantur, atque ¹²⁹ habilitentur ad munus procuratoris, & quandoque etiam ad illud Aduocati, cum etiam in puro Iurista, nimium conferat, habere aliquam notitiam praxis, non solum istius sollicitaturæ, sed etiam alterius Datariae, & Cancellariae, præsertim pro materijs beneficialibus; Quinimò, magis id conferret, atque fortè necessariū esset, in ijs, qui viam Prælatuæ assumpturi sunt; Hinc proinde, classici occupati Procuratores, istorum operam adhibere solent, etiam in visura, & spolio processus, & in compositione summarij, super magis substantialibus, iuxta pluries enunciatum stylum; Quia verò non omnium hominum eadem est conditio, atque impossibile est, ut in aliquo genere personarum

sonarum dentur solum viri probi & integri, sine mixtura improborum; Hinc aliquando sequi solet, quod aliqui malignij Iuvenes, concipere solent summarium minus fidele, seu factum diuersimodè supponere, atque exindè apud non benè versatos, scandalum aduersus Curiales concipi solet; Verùm Procuratores quando id agnoscant, seu per alterius Partis oppositiones, præmoniti sint, cum memorialibus, in vigilia propositionis causæ, Iudices, de errore, vel alteratione candidè, atque cū debita integritate aduertit; Istorumque Sollicitatorum præmium pro frequentiori praxi consistit in annuo vel menstruo stipendio, tanquam per speciē salarij, atque ut plurimum ipsi sunt Procuratores iudiciales id est quod in eorū personis conficiuntur madata ad lites, ideoque iuxta Procuratores defensores verè & propriè sunt Patroni causarū, siue Aduocati iuxta morē aliarum Curiarum, & regionibus non habeatur ista tertia species Aduocatorum Curiae respondentium de iure tantum.

De altera verò specie Sollicitatorum Datariae, & Cancellariae, aliquid insinuatum est supra agendo de Vicecancellario & de Datario R. Istorum verò præmiū licitum, & publicum suas habet taxas à ¹³¹ quadam consuetudine, tot scilicet ducatorum, pro qualibet expeditione, iuxta earum diuersam qualitatem; Reliquum verò quod à partibus ignaris extorqueatur, quodque facilius in negotijs vltra mōtes sequi potest, & forsitan quandoque solet, est furtum, & rapina.

Item in hoc etiam primo genere Sollicitatorum forensium, adest vnus qui habet hoc munus in officium, nempe Sollicitator Cameræ, atque in hac sphaera ¹³² reputatur munus considerabile; Tum ob emolumenta; Tum etiam ob peritiam, quam assumit grauiorum negotiorū cameralium.

Agentes dicuntur illi, qui curam habent negotiorum, tam forensium, quam aulicorum, quæ in Curia habeant Legati, Nuntij, Episcopi, Gubernatores, & alij similes; Ac etiam, Principes, & Magnates, atque Communitates; Istorumque penè infinitus est numerus, atque ab eis peragitur maior pars negotiorum, quæ

in forma extraiudiciali, pro maiori parte per viam supplicum libellorum seu memorialium peraguntur in Sacris Congregationibus Cardinalitjs, de quibus distinctè supra est actum; Istaque Curialium species vel sphaera, est forsitan Curiae famæ, & existimationi magis præiudicialis, in negotijs præsertim gratiosis Palatii Apostolici vel Datariae, & Secretariae breuiū, siue Sacrarum Congregationum, ac etiam quandoque in negotijs contentiosis Tribunalium, quod scilicet ad proprium turpè lucrū; Aliqui extorqueat à correspondalibus pecunias, falsò fingendo munera & corruptelas officialium, seu mediatorum; Adfunt tamen inter eos quoque viri probi & integerrimi, omnique laude digni.

In hoc etiam genere, adfunt illi, qui hoc munus habeant in officium publicū; Ut sunt Agentes Communitatum, de quibus superius agendo de Congregatione Boni Regiminis aduertitur S; Ac etiam sunt aliqui nimium qualificati Agentes, Imperatoris, & Regum, aliorumque magnorum Principum, qui peragunt ea negotia, quæ peragi non congruit per eorum Oratores, quatenus adfunt, siue etiam ea, quæ ab ipsis agenda essent, quando abesse contingat.

Magnum præterea numerum habet Curia, professorum togatorum, etiam nimium literatorum, & in scientijs versatorum, qui quandam tertiam, seu neutram speciem constituunt, quia nempe, non sint formiter addicti Curiae forensi, gerendo explicitum munus Aduocati, vel Procuratoris, vel Sollicitatoris, siue Agentis; Minusque addicti sint Curiae aulicae gerendo munus Auditoris, vel Secretarij literarum, & memorialium respectuē, siue Adiutoris studiorum, sed propriae domi viuentes, atque aliquas aulas colentes, pro eorum prætensionibus, assequendi dignitates, & beneficia, siue, ut se disponant ad prælaturam, adhuc aliqua peragunt negotia, vel aliquarum causarum studio, & defensionem vacant, gerendo actus, sub nomine alterius Curialis; Istaque personam ego per aliquod spatium gessi, priusquam muneri Aduocationis, ex amicorum suasionibus, formiter me addicerem, dum absque hoc animo, accidentaliter ad Curiam accessi, pro aliquibus con-

O. supra disc. 29.

P. Scannarola de visitat carceratorum lib. 1. §. 8. cap. 6. fol. 106.

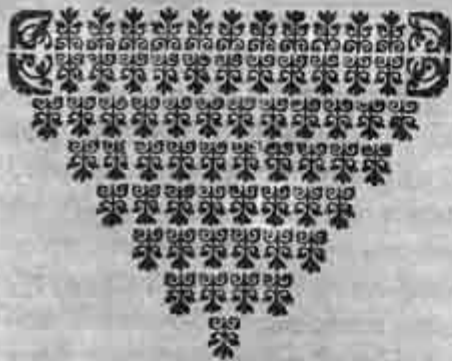
Q. supra disc. 32.

R. supra disc. 9. & 10.

S. supra disc. 26.

trouerſijs immunitatis eccleſiaſticae , occaſione Vicariatus Generalis in patria , adeoũt caſui mea curialitas referenda ſit, præter intentionem aſſumendi hanc peſſimam occupationem , quam dedit Deus filijs hominum .

Admirationem aliqui non benè informari concipiunt, quod Aduocati, vel Procuratores claſſici, & famoſi, iuxta aliorum principatum ſtylum, non frequenter ad
135 maiora munera, maioresq; gradus promoueantur; Verũ admiratio effectus eſt imperitiæ; Vbilibet etenim literatorum duæ ſunt claſſes , vel duo ſunt inſimul connexi ordines; Vnus ſcilicet Magiſtratum; Iter verò Aduocatum; Ideoque ad Magiſtratum loca vacantia, ex alio Aduocatorum ordine aſſumere oportet; Secus verò eſt in Curia , dum quatuor ſunt literatorum , & togatorum ordines; Primus nempe Magiſtratum maiorũ; Secundus Prælatorum , qui cum magna propriæ æris erogatione, in Nuntiaturis, & Gubernijs, alijsque Sedis Apoſtolicæ muneribus, ac ſeruitio diũ verſantur, ac merentur; Tertius eſt Aduocatum, & Procuratorum; Et quartus Auditorum, ac aliorum vt ſupra; Ideoque poſt primum ordinem, ſuccedit ſecundus Prælatorum, qui digniorem occupat locum , & per conſequens non mirum, ſi rara eſt aſſumptio , vel euocatio eorum qui ſunt in tertio & quarto; Ac etiam quia electiui Principatus qualitas frequenter operatur verificationem parabolæ Euangelij, quod ſint nouiſſimi primi , & primi nouiſſimi .

De Notarijs ; Et remiſſiue de alijs pertinentibus ad Curiam Romanam .

S V M M A R I V M

- 1 **D**E dupliciſpecie Notariorum priuatorum , & illorum qui habeant in officium .
- 2 Quod Notariorum priuatorum uſus in Curia ſit modicus .
- 3 De ſubſtitutis , & adiutoribus Notariorũ habentium officium .
- 4 Quod iſti ſubſtituti debeant eſſe Notarij , & quid ſi non ſint tales .
- 5 An Sacra Congregationes adhibeant Notarium .
- 6 De Notarijs Rotæ .
- 7 De Notarijs Camera .
- 8 De illis Auditoris Camera .
- 9 De Notarijs Vicarij & Gubernatoris , & præſertim de Notario criminali Gubernatoris .
- 10 De Capitulinis .
- 11 De Notario Archiepiſcopi , & de alijs ſingularibus aliquorum Tribunalium .
- 12 De reuſationibus Notariorum , vel quaſitionibus ſuper pertinentia cauſarũ .
- 13 An Procuratores , & Sollicitatores teneantur de proprio ad ſolutionem emolumentorum pro actis & expeditionibus .
- 14 Emolumenta Notariorum habent ſuas taxas .
- 15 De fide qua præſtatur Notarijs Curie præſertim Auditoris Camera .
- 16 De huiusmodi officiorum venalitate , vacatione , & pertinentia .
- 17 De materijs criminalibus , & canonizationibus Sanctõrum quare non agatur .
- 18 De alijs generalitatibus ad materiam Curie ceremonialis , vel aulicæ , ſeu politicæ .

D I S C . XLVII .

- 1 **V**trà illos adeo qualificados Curie Notarios, qui in Prælaturæ ſtatu conſtituti ſunt, Prothonotarij Apoſtolicæ de numero participantium appellati , numeratum Collegium conſtituentes, vt ſupra in rubrica plurium Collegio .